

Adina Dragomirescu [coord.]
Irina-Roxana Georgescu · Delia-Monica Georgescu
Raluca-Diana Răducanu · Ileana Gae · Alina Dinu
Maria-Ramona Nedea · Adina Ionescu

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru elevi și profesori

EDIȚIE REVIZUITĂ

Lucrarea
este avizată de
Ministerul Educației
prin OM 3074.

Sinteze și exerciții

Adina Dragomirescu (coord.)
Irina-Roxana Georgescu · Delia-Monica Georgescu
Raluca-Diana Răducanu · Ileana Gae · Alina Dinu
Maria-Ramona Nedea · Adina Ionescu

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru elevi și profesori

EDIȚIE REVIZUITĂ

Sinteze și exerciții

CUVÂNT-ÎNAINTE

Ce fel de gramatică?

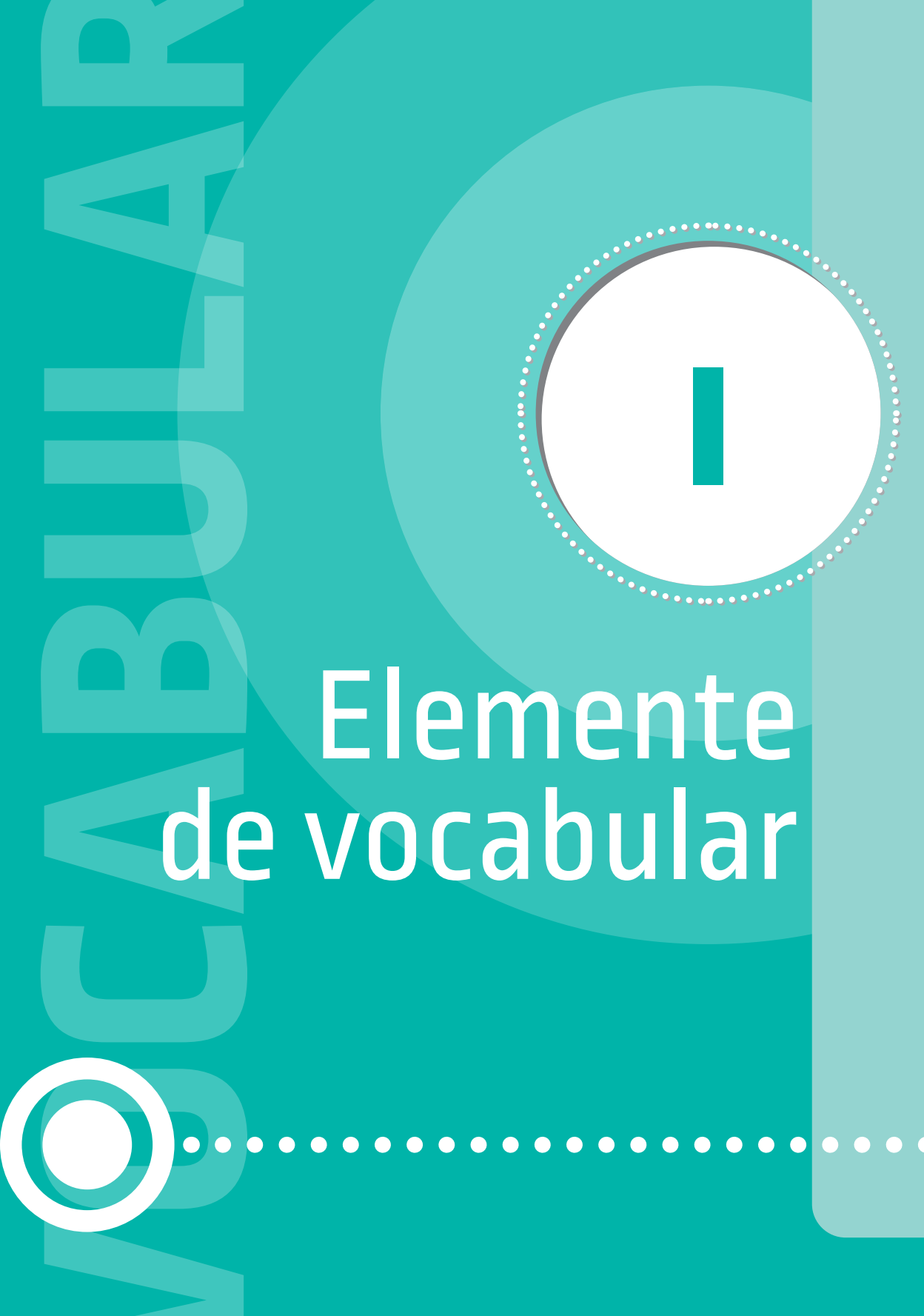
Gramatica de față este o lucrare care a rezultat din colaborarea dintre un grup de profesori, direct implicați în predarea gramaticii, cercetători lingviști și specialiști în domeniul evaluării. Prin modul de concepție și de prezentare, ne dorim să răspundem în mod direct și real la nevoile școlii de azi. Așadar, vă propunem o gramatică în care este dominantă o **perspectivă integratoare**: pe de o parte, sunt tratate nu numai părțile de vorbire și părțile de propoziție (care au ponderea cea mai mare), ci și elemente de vocabular, de fonetică, ortografie și ortoepie, de stilistică, așa cum apar în secțiunea de „elemente de construcție a comunicării” din actuala programă școlară; pe de altă parte, chiar în tratarea problemelor de gramatică, s-a urmărit nu numai relația dintre gramatică și alte compartimente ale limbii, ci și, acolo unde a fost posibil, relația dintre gramatică și literatură (de exemplu, se discută valorile timpurilor verbale în texte literare sau rolul elementelor de fonetică în analiza prozodică a poeziilor).

Cui ne adresăm?

În primul rând, ne adresăm elevilor de gimnaziu, care vor găsi în această lucrare sinteze teoretice conforme cu programa în vigoare și cu cerințele de la examenele naționale. Fiecare capitol este urmat de exerciții diversificate, pentru care se oferă rezolvări mai schematice sau mai detaliate. Aceste exerciții pot fi folosite și în clasă, dar pot fi rezolvate și acasă, pentru că se pot corecta cu ajutorul soluțiilor propuse la final.

În al doilea rând, ne adresăm profesorilor care au nevoie de acest instrument de lucru nu numai pentru predarea gramaticii în gimnaziu (și, sperăm cândva, în liceu), ci și pentru examenele pe care ei le susțin (titularizare, definitivat). Pentru a fi un sprijin real în predare, gramatica de față încorporează schematic informațiile cele mai relevante din *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, 2019, acordând un spațiu mai amplu acelor aspecte care sunt diferite de gramatica tradițională (numeralul, apozitia, complementul prepozițional, tipurile de construcții sintactice), precum și concepția din *Gramatica limbii române*, coord. Valeria Guțu Romalo, 2005/2008, punct de reper pentru titularizare și definitivat.

Adina Dragomirescu

Elemente de vocabular

1. RELAȚIILE SEMANTICE

CONȚINUTURI DIN PROGRAMĂ ȘCOLARĂ:

- Cuvântul și contextul, forma și sensul cuvintelor
- Categoriile semantice: sinonime, antonime
- Cuvântul: formă și sens (sensul de bază și sensul secundar, sensul propriu, sensul figurat)
- Rolul contextului în crearea sensului
- Omonime. Cuvinte polisemantice
- Confuzii paronimice

SINONIMELE

Ce este sinonimia? Sinonimia este un tip de relație semantică ce se stabilește între cuvinte sau construcții sintactice cu sens asemănător sau identic și care se pot substitui reciproc într-un context.

Tipuri de sinonime

În funcție de gradul de echivalență semantică, sinonimele se grupează în:

1. sinonime totale – rar întâlnite, sunt monosemantice și au, majoritatea, legătură cu terminologia tehnico-științifică.

DE EXEMPLU:

natriu = sodiu

kaliu = potasiu

cupru = aramă

lift = ascensor

lunar = selenar

lexic = vocabular

cuvânt = vocabulă

enigmă = mister

scrântit = luxat etc.

2. sinonime parțiale (imperfecte/aproximative) – constituie o categorie mult mai vastă, relația semantică stabilită între acestea fiind influențată de context, de caracterul polisemantic al cuvintelor.

DE EXEMPLU:

a (se) păstra = a pune bine, a menține, a ține, a oglindi/a reflecta, a rezerva

- Mama **păstrează** bijuteriile de aur într-o casetă.
- Roșiile **se păstrează** peste iarnă la congelator.
- Străzile orașului **păstrează** parfumul epocilor apuse.
- Matei mi-**a păstrat** loc la film.

1. RELAȚIILE SEMANTICE

a umbla = a circula, a căuta, a se purta (îmbrăcat și încălțat) într-un anumit fel

- Oamenii **umblă** pe străzi seara.
- Mama îmi **umblă** prin lucruri uneleori.
- Vecinul meu **umblă** îmbrăcat elegant pe stradă.

În relația de sinonimie intră atât cuvinte, cât și unități frazeologice. Distingem astfel:

1. sinonime lexicale (relația de sinonimie se stabilește între două cuvinte)

DE EXEMPLU:

mister = enigmă

enorm = imens

2. sinonime lexico-frazeologice (relația de sinonimie se stabilește între un cuvânt și o unitate frazeologică)

DE EXEMPLU:

capitală = cetate de scaun

trop = figură de stil

înstărit = cu dare de mână

epitaf = inscripție funerară

a anunța = a da de știre

a dispărea = a se face nevăzut etc.

3. sinonime frazeologice (relația de sinonime se stabilește între două unități frazeologice)

DE EXEMPLU:

a lua la refec = a trage un perdaf

a spăla putina = a o lua la sănătoasa

a da ortul popii = a înghiți gutuia/a trece în neființă/a-și da obștescul sfârșit

Pentru ca două sau mai multe cuvinte să fie sinonime, ele trebuie să aparțină aceleiași clase gramaticale și să existe posibilitatea substituirii într-un context, fără alterarea sensului acestuia.

DE EXEMPLU:

substantive: *fericire = beatitudine; speranță = nădejde; politețe = amabilitate etc.*

- Mulți tânjesc după starea de fericire./Mulți tânjesc după starea de beatitudine.

pronume: *dânsul = dumnealui*

- Dânsul merge la piață în fiecare sâmbătă./Dumnealui merge la piață în fiecare sâmbătă.

adjective: *fortuit = întâmplător; harnic = muncitor; etern = veșnic etc.*

- Copilul harnic este răsplătit de părinți./Copilul muncitor este răsplătit de părinți.

verbe: *a rătăci* = a hoinări; *a conversa* = a discuta; *a înșela* = a trage pe sfoară etc.

- ☉ *Colegii mei rătăcesc prin pădure./Colegii mei hoinăresc prin pădure.*

adverbe: *pretutindeni* = peste tot; *iar* = din nou; *brusc* = pe neașteptate etc.

- ☉ *Alarma de incendiu s-a declanșat brusc./Alarma de incendiu s-a declanșat pe neașteptate.*

conjunții: *dar* = însă, ci, or; *căci* = deoarece, întrucât, fiindcă etc.

- ☉ *Am strigat-o pe Maria, dar aceasta nu a răspuns./Am strigat-o pe Maria, însă aceasta nu a răspuns.*

prepoziții: *către* = (în)spre; *ca* = precum etc.

- ☉ *Mă îndrept către gară./Mă îndrept înspre gară.*

ANTONIMELE

Ce este antonimia? Antonimia desemnează o relație semantică reprezentată de opoziția de sens dintre două cuvinte. Altfel spus, antonimele sunt cuvintele care au formă diferită și sens opus.

DE EXEMPLU:

bun ≠ *rău*, *mic* ≠ *mare*, *scund* ≠ *înalt*, *bunătate* ≠ *răutate*, *bucurie* ≠ *tristețe*, *etern* ≠ *efemer* etc.

La fel ca în cazul sinonimelor, relația de antonimie se poate stabili între două cuvinte [*departe* ≠ *aproape*], între un cuvânt și o unitate frazeologică [*a ascunde* ≠ *a da pe față*, *a opri* ≠ *a da drumul*] sau între două unități frazeologice [*a veni pe lume* ≠ *a da ortul popii*].

Antonimele pot fi exprimate:

- ☉ prin cuvinte diferite [*adevăr* ≠ *minciună*, *a intra* ≠ *a ieși*];
- ☉ printr-un cuvânt derivat cu prefix negativ de la cel de bază: *normal* ≠ *anormal*, *moral* ≠ *imoral*, *legal* ≠ *ilegal*, *egal* ≠ *inegal*, *a lega* ≠ *a dezlega*, *a minți* ≠ *a dezminți*, *a conecta* ≠ *a deconecta*, *corect* ≠ *incorect*, *valoare* ≠ *nonvaloare* etc.

ATENȚIE!

Nu există relație de antonimie în cazul perechilor *tot/netot*, *curat/necurat*, *bun/nebun*, deoarece sensurile lor nu sunt opuse, ci se raportează la proprietăți diferite. Antonimele cuvintelor *tot*, *curat*, *bun* sunt *nimic*, *murdar*, *rău*, în timp ce antonimele cuvintelor *netot*, *necurat*, *nebun* sunt *deștept*, *malefic*, *normal*.

1. RELAȚIILE SEMANTICE

Asemenea relației de sinonimie, relația de antonimie se stabilește între cuvinte care aparțin aceleiași clase gramaticale.

DE EXEMPLU:

substantive:

- *bunătate* ≠ *răutate*; *bunăvoință* ≠ *rea-voință*; *modestie* ≠ *îngâmfare*, *infatuare*; *liniște* ≠ *zgomot* etc.

pronume:

- *tot* ≠ *nimic*; *mulți* ≠ *puțini*

adjective:

- *trist* ≠ *vesel*, *bucuros*; *leneș* ≠ *harnic*; *onest* ≠ *oneros*; *ipocrit* ≠ *sincer* etc.

verbe:

- *a îngheța* ≠ *a dezgheța*; *a aproba* ≠ *a dezaproba*; *a închide* ≠ *a deschide* etc.

adverbe:

- *departe* ≠ *aproape*; *dincoace* ≠ *dincolo* etc.

CUVINTELE POLISEMANTICE

Ce este polisemia? În vocabularul limbii române, există cuvinte monosemantice (cu un singur sens) și cuvinte polisemantice (cu mai multe înțelesuri). Polisemia reprezintă capacitatea cuvintelor de a avea mai multe sensuri, între care se păstrează o anumită legătură semantică.

Din acest punct de vedere, în paradigma semantică a unui cuvânt, de obicei, există:

- **sensul propriu, de bază**, cel mai des folosit în comunicare, individualizat în prima definiție de dicționar a cuvântului;
- **sensul propriu, secundar**, realizat contextual prin analogie cu cel propriu, de bază, fără valoare expresivă;
- **sensul figurat, conotativ**, regăsit, de cele mai multe ori, în limbajul operelor literare, marcat în dicționare prin abrevierea *fig.*

DE EXEMPLU:

ÎNGHEȚĂ, *îngheț*, vb. I.

1. a se preface în gheață: *Apa înghețată când este ger.*
2. a degera, a amorti sau a face să degera, să amorțească de frig: *Mi-au înghețat degetele pe cutia de înghețată.*
3. [*fig.*] a încremeni, a înlemni, a înmărmuri (de frică, de emoție): *Locuitorii imobilului au înghețat când au auzit explozia.*

APRİNDE, *aprind*, vb. III.

1. a face să ardă focul sau un material combustibil; a da foc unui obiect: *Matei a aprins focul când a ajuns acasă.*
2. a face sau a începe să lumineze: *Când a ajuns în tunel, minerul a aprins lanterna.*
3. *fig.* (despre oameni) a se înflăcăra, a se pasiona; a-și ieși din fire: *Colegul meu se aprinde ori de câte ori este ironizat.*

MARE², *mări*, s.f.

1. vastă întindere de apă stătătoare, adâncă și sărată, de pe suprafața pământului, care de obicei este unită cu un ocean printr-o strâmtoare: *În mare trăiesc multe specii de pești.*
2. [*fig.*] suprafață vastă, nesfârșită: *O mare de nori acoperea cerul.*
3. [*fig.*] mulțime nesfârșită: *În oraș am văzut o mare de oameni căutând cadouri pentru Sărbători.*

OMONIMELE

Ce sunt omonimele? Omonimele sunt definite drept cuvinte care au aceeași formă, dar sens total diferit.

Dicționarele sunt inconsecvente în înregistrarea omonimelor. Nu numai de la un dicționar la altul, ci și în interiorul aceluiași dicționar, omonimele apar fie **ca unități lexicale distincte**, numerotate cu exponent: *mare¹, mare²* etc., fie **ca o singură unitate lexicală**, dar cu mai multe sensuri diferite între ele, numerotate cu I, II, III etc. Acest lucru se întâmplă și din cauza alunecărilor semantico-lexicale care se produc; astfel, un cuvânt polisemantic poate aluneca spre unități lexicale omonime, prin pierderea legăturii dintre sensuri (specializare semantică) și chiar prin diferențiere morfologică, noile unități având forme flexionare diferite.

DE EXEMPLU:

Substantivul *ochi* apare în DEX cu următoarele sensuri: I. s.m. *fiecare dintre cele două organe ale vederii*, II. s.n. *fiecare dintre spațiile libere ale unei ferestre*, III. s.m. *compus: ochi-de-pisică = disc de sticlă sau de material plastic (montat într-o garnitură de metal) care reflectă razele de lumină proiectate asupra lui și care este folosit ca piesă de semnalizare la vehicule sau la panourile fixe de pe șosele etc.*; acestea sunt unități lexicale distincte, deoarece legătura de sens dintre ele s-a pierdut, iar formele de plural sunt diferite: I *un ochi/doi ochi* și II, III *un ochi/două ochiuri*.

Există mai multe tipuri de omonime:

I. Omonimele lexicale aparțin aceleiași clase gramaticale (părți de vorbire).

DE EXEMPLU:

broască¹ (subst.) = dispozitiv de închidere/deschidere a ușii – **broască**² (subst.) = amfibian
a absolvi¹ (vb.) = a termina un ciclu de învățământ – **a absolvi**² (vb.) = a cruța, a absolvi de o vină

La rândul lor, în funcție de gradul de echivalență/identitate formală, omonimele lexicale se împart în:

1. omonime totale (identitatea formală se păstrează în întreaga paradigmă a cuvintelor)

lamă¹ („foiță de metal ascuțită”): *lamă, lame, lamei, lamelor*
lamă² („mamifer”): *lamă, lame, lamei, lamelor*

2. omonime parțiale (identitatea se păstrează parțial în paradigma cuvintelor)

În această categorie intră substantivele cu forme diferite de plural (de exemplu: *cristal, raport, resort, arc, bandă, termen, calcul, curent, colț, dobitoc, răs, cap, fus, membru* etc.) și verbe cu formă identică de infinitiv, dar cu forme diferite în conjugare (de exemplu: *a acorda, a manifesta, a turna, a degaja, a însemna, a îndoii, a reflecta, a contracta, a concura* etc.).

bandă¹ („fâșie”): pl. *benzi*
bandă² („grup de răufăcători”, „gașcă”): pl. *bande*
raport¹ („legătură”, „relație”): pl. *raporturi*
raport² („comunicare scrisă sau orală”): pl. *rapoarte*
termen¹ („cuvânt”, „expresie”): pl. *termeni*
termen² („dată fixă la care se realizează ceva”): pl. *termene*
a turna: *toarnă/turnează*:

● Mara **toarnă** lichidul în recipient. („a vărsa”) vs Echipa de filmare **turnează** un serial de epocă. („a realiza un film”)

a manifesta: *manifestă/manifestează*:

● Maria **manifestă** interes pentru desen. („a arăta”, „a exprima”) vs Mulțimea **manifestează** în Piața Constituției. („a protesta”)

II. Omonimele lexico-gramaticale desemnează cuvintele care au aceeași formă, dar care aparțin unor clase gramaticale diferite.

DE EXEMPLU:

iar: conjuncție adversativă/adverb de timp

● Maria citește, **iar**¹ mama ei gătește pentru cină. (*iar* – conjuncție coordonatoare adversativă)

● Matei a venit **iar**² supărat la școală. (*iar* – adverb de timp, sinonim cu locuțiunea adverbială *din nou*)

Elemente de vocabular

capital: substantiv/adjectiv

- Firma unde lucrează tata are **capital** străin. [*capital* – subst., „finanțare”, „investiție”, „resurse”]
- Pentru înțelegerea fenomenelor, experimentul este **capital**. [*capital* – adj., „fundamental”]

O situație specială o constituie identitatea formală dintre un cuvânt-titlu și o formă flexionară a altui cuvânt, acestea fiind regăsite sub titulatura de **omoforme**.

car (subst.)/*car* (vb., indicativ, prezent, pers. I, sg.)

- Pe drumul de țară am văzut un **car**.
- Eu **car** bagajul până la mașină.

noi (pron. pers., I, pl.)/*noi* (adj., pl.)

- **Noi** ne amintim cu drag de anii de școală.
- Am primit haine **noi** pentru școală.

III. Omonimele gramaticale sau morfologice desemnează formele identice din paradigma aceluiași cuvânt.

DE EXEMPLU, verbul *a cânta* are forma *cântă* în trei contexte:

1. El **cântă** la chitară. [*cântă* – ind. prez., pers. a III-a sg.]
2. Ei **cântă** în corul școlii. [*cântă* – ind. prez., pers. a III-a, pl.]
3. **Cântă!** [*cântă* – imperativ, pers. a II-a, sg.]

Omonimia gramaticală se observă și în cazul substantivelor feminine care au forme identice la G/D, sg., și la N/Ac./D/G, pl., articulate nehotărât.

DE EXEMPLU: *casă*

Caz	Nr. sg.	Nr. pl.
N-Ac.	<i>casă</i>	<i>case</i>
G-D	[unei] <i>case</i>	[unor] <i>case</i>

IMPORTANT! Cuvintele care intră în relație de omonimie trebuie să îndeplinească simultan două criterii: se scriu și se pronunță la fel.

ATENȚIE!

Nu se subordonează regulii de mai sus cuvintele care sunt identice în ceea ce privește forma, dar se pronunță diferit și cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit. Acestea se constituie în două clase distincte, cea a omografelor și cea a omofonelor.

Omografele sunt cuvintele care au formă identică, dar se pronunță diferit:

- copii* (subst. pl., „reproduceri”, „imitații”) – *copii* (subst. pl., „ființe în primii ani de viață”)
- mobilă* (subst., „obiect pentru amenajarea unei locuințe”) – *mobilă* (adj., „care se mișcă”)

véselă [adj., „voioasă”] – *veselă* [subst., „totalitatea vaselor folosite la masă”]
hăină [subst., „obiect de îmbrăcăminte”] – *haină* [adj., „fără milă”, „crudă”]
fúgi [vb., indicativ, prezent, pers. a II-a, sg.] – *fugí* [vb., indicativ, perfect simplu, pers. a III-a, sg./vb., infinitiv, prezent]
óchi [subst.] – *ochí* [vb., indicativ, perfect simplu, pers. a III-a sg./vb., infinitiv, prezent] etc.

Omofonele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit:

neam [subst.] – *ne-am* [pron. pers. și verb auxiliar, pronunțate în aceeași silabă]
miau [interjecție] – *mi-au* [pron. pers. și vb. auxiliar, pronunțate în aceeași silabă]
ia [vb., indicativ, prezent, pers. a III-a sg.] – *ea* [pron. pers.]
ele [pron. pers., I, pl.] – *iele* [subst., „fințe din mitologia românească”] etc.

PARONIMELE. ATRACȚIA PARONIMICĂ

Ce sunt paronimele? Paronimele sunt cuvinte care au formă asemănătoare (diferă unul sau două sunete) și sens diferit. Relația de paronimie nu este un fenomen semantic, ci un „accident” care generează greșeli de limbă (confuzia paronimică). Din acest punct de vedere, în definirea paronimiei, trebuie avute în vedere două criterii fundamentale: cel al cvasiidentității formale și cel al funcționalității. Doar aplicarea principiului asemănării formale nu este un criteriu definitoriu în recunoașterea paronimelor.

Termeni ca *masă/casă*, *nas/naș*, *mal/cal*, *cheli/chilie*, *deputat/derutat*, *purcoi/puroi*, *vacă/vată*, *car/par* etc. nu intră în relație de paronimie, deoarece sensul lor este pe deplin cunoscut și nu există riscul de a fi confundați în comunicare.

EXEMPLE de termeni care intră în relație de paronimie:

fisă/fișă

- *Folosesc o fisă pentru a suna un prieten de la un telefon public.* („piesă metalică în formă de monedă”)
- *Profesorul mi-a înmănat o fișă.* („foaie de hârtie”)

temporal/temporar

- *La școală am învățat despre subordonata circumstanțială **temporală**.* („care indică timpul”)
- *Soluția aleasă este **temporară**.* („provizoriu”, „de scurtă durată”)

a releva/a revela

- *Exemplul dat de elev **relevă** faptul că a căutat informații suplimentare.* („a evidenția”)
- *Comportamentul colegului meu mi-a **revelat** multe necunoscute ale caracterului său.* („a dezvălui”) etc.

Elemente de vocabular

Paronimele aparțin, în general, aceleiași clase gramaticale:

- **substantive:** *companie/campanie, dependență/dependință, prenume/pronume, jantă/geantă, maistru/maestru, propoziție/prepoziție* etc.
- **verbe:** *a apropria/a apropia, a asculta/a ausculta, a corobora/a colabora, a gira/a gera, a emigra/a imigra* etc.
- **adjective:** *accidental/occidental, iminent/eminent, solidar/solitar, glaciari/glacial, cazual/cauzal* etc.
- **conjunții:** *or/ori*

În relație de paronimie intră și cuvinte din clase gramaticale diferite: *anual/anuar, aliniat/alineat, floral/florar, virtuos/virtuoz, capitell/capital* etc.

Atracția paronimică. În procesul de comunicare, relațiile paronimice favorizează fenomenul lingvistic numit atracție paronimică, manifestat prin înlocuirea unui cuvânt cu paronimul său, ceea ce determină confuzie la nivelul sensului unui enunț.

DE EXEMPLU:

aliniat (adj., *așezat în rând*)/*alineat* (subst., *rând retras într-un text pentru a marca schimbarea ideii*)

- *Elevii sunt sfătuiți să lase aliniat la începutul unui paragraf.* (cuvântul *aliniat* este folosit greșit, în locul substantivului *alineat*)

sfară (fum înecăcios)/*sfoară* (frânghie)

- *Matei a dat imediat sfoară în țară aflând rezultatele de la concurs.* (cuvântul *sfoară* este folosit greșit, în locul substantivului *sfară*; expresia *a da sfară în țară* înseamnă *a da de veste, a anunța* și provine dintr-un vechi obicei de a transmite informația apropierei turcilor de granița de sud a Moldovei, aprinzând pe dealuri focuri al căror fum era vizibil în zona de nord, până la Cetatea de Scaun a Sucevei).

familiar (care este bine cunoscut)/*familial* (privitor la familie)

- *Mediul familiar este important în educația unui tânăr.* (*familiar* este folosit greșit, în locul lui *familial*)

or (conjunție adversativă)/*ori* (conjunție disjunctivă)

- *Ei au luat decizia de a dezerta. Ori, asta nu poate rămâne fără repercusiuni.* (*ori*, sinonim cu *sau*, este folosit greșit în locul lui *or*, sinonim cu *dar*, *însă*)

⊕ DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

Relația de antonimie reprezintă o sursă de expresivitate în textele literare, fiind regăsită în figuri de stil precum antiteza (Tudor Arghezi, *Morgenstimmung*: „*Eu veneam de sus, tu veneai de jos./Tu soseai din vieți, eu veneam din morți.*”), oximoronul (Mihai Eminescu, *Odă (în metru antic)*: „*Când deodată tu răsăriși în cale-mi./Suferință tu, dureros de dulce...*”) sau litota (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*: „*...și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea deseori în ciuda mea și îmi bătea din pumni poreclindu-mă Ion Torcălău...*”).

SĂ EXERSĂM!

1. Se dă textul:

Zi și noapte **vasul vibra** de pulsul **neobosit** al elicei și, deși toate zilele erau **la fel**, lui Buck îi era clar faptul că vremea se răcea treptat. În sfârșit, într-o bună dimineață, elicea **tăcu** și Narwhal fu cuprins de o **agitație** crescândă. El o simți, la fel și ceilalți câini, și știură că urmează **să se producă** o schimbare. François le puse lesele și-i aduse pe punte. La primul pas pe suprafața rece, picioarele lui Buck **se scufundară** într-o materie albă, mocirloasă, asemănătoare noroiului. Sări înapoi, pufăind pe nări. Sus, o materie albă asemănătoare cădea din cer. Se scutură, dar alta continua să cadă pe el. O **mirosi** curios, apoi încercă să o guste. **Friga** ca focul, și-n secunda următoare **dispărea**. Asta îl **uimea** peste măsură. Încercă **din nou**, dar cu același rezultat. Cei care îl priveau râdeau cu poftă, iar el se simțea **rușinat**, nici el nu știa de ce, căci era **prima** lui zăpadă.

Jack London, Chemarea străbunilor

- Găsește câte un sinonim contextual pentru cuvintele evidențiate.
- Scrie antonimul cuvântului format prin derivare cu prefix.
- Identifică o relație de antonimie în textul dat.
- Realizează enunțuri în care cuvintele *a tăcea*, *puls*, *a se scufunda*, *a vibra* să aibă alt înțeles decât cel din text.

2. Rescrie enunțurile de mai jos, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor:

În unele orașe de provincie există case a căror vedere îți inspiră o melancolie egală cu aceea pe care ți-o provoacă mănăstirile cele mai întunecate, landele cele mai monotone sau ruinele cele mai triste.

Honoré de Balzac, Eugénie Grandet

Nu simțea nimic. Auzea în jurul ei voci, pași, chemări, dar totul surd și cenușiu, ca un fel de pastă sonoră, din care numai uneori se desprindea cu o subită claritate un clopot de tramvai sau un strigăt, pentru ca imediat să reîntre în aceeași rumoare stinsă.

Mihail Sebastian, Accidentul

O veșnicie să ne fi întâlnit, tot mai lesne i-ar fi scăpat lui o destăinuire decât mie o întrebare.

Mateiu Caragiale, Craii de Curtea-Vechi

3. Indică antonimele cuvintelor subliniate, potrivite în context:

Viața și mișcarea de aici sunt atât de liniștite, încât un străin le-ar crede nelocuite, dacă n-ar întâlni, deodată, privirea ștearsă și rece a vreunei finjete nemișcate, a

cărei figură, ca de schimnică, se pleacă peste pervazul ferestrei, la auzul unui pas necunoscut.

Honoré de Balzac, *Eugénie Grandet*

Își aduse aminte că vara trecută cucoana bătrână de la al treilea rămăsese o dimineață închisă în ascensor, între două etaje. [...] Apăsă din nou, cu o tresărire de panică, lung, nervos, răstit, pe butonul roșu. Era în tot imobilul o tăcere adâncă: numai undeva, departe, slab ca o chemare din altă lume, soneria de alarmă suna fără răspuns.

Mihail Sebastian, *Accidentul*

4. Formează, prin adăugarea unor prefixe, antonimele următoarelor cuvinte: *moral, poetic, normal, real, lizibil, inteligibil, posibil, increzător, dezirabil, a păgubi, potrivit.*

5. Alcătuiește câte un enunț din care să reiasă fiecare sens al omonimelor: *abate, ban, cap, corn, bursă, arie, cer, carieră, curent, război, furnicar, somn, temporal.*

6. Alcătuiește enunțuri cu următoarele perechi de paronime: *oral/orar, aluzie/iluzie, dependență/dependință, consultație/consultare, a recuza/a refuza, iminent/eminent, suveran/suzeran, monah/monarh, literar/literal, virtuoz/virtuos.*

7. Rescrie enunțurile de mai jos, folosind, pentru fiecare verb menționat între paranteze, forma de prezent a modului indicativ:

- Fotbalistul (*a degaja*) mingea în careul advers.
- Matei (*a îndoii*) rigla de câte ori are emoții.
- Sportivul își (*a contracta*) musculatura de câte ori ridică greutăți.
- Elevii au văzut pe platourile de filmare cum se (*a turna*) o peliculă cinematografică.
- Apa (*a reflecta*) razele soarelui.
- Elevul (*a reflecta*) asupra temei propuse pentru dezbateri.

8. Identifică și corectează greșelile din enunțurile de mai jos:

- Pacientului i-a fost prevalat țesut osos.
- Unchiul meu este un virtuos al pianului.
- Nu știu care a fost conjectura în care s-a produs accidentul.
- Industria petroliferă este profitabilă.
- Elevii citesc operele literale recomandate de profesori.
- Colega mea de bancă a fost inervată de îngâmfarea lui Andrei.
- La reuniunea familiară au venit multe rude.
- Cercetătorul a contactat virusul în expediția ce a avut loc în jungla amazoniană.

1. RELAȚIILE SEMANTICE

9. Identifică sensul cuvintelor subliniate în versurile de mai jos și comentează efectul lor stilistic:

*Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.*

*Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători. [...]*

Vasile Alecsandri, *Iarna*

10. Alcătuieste enunțuri în care să evidențiezi alt sens al cuvintelor subliniate în textul de mai sus.

11. Construiește enunțuri în care să integrezi următoarele perechi de omofone: altfel/alt fel, defel/de fel, deloc/de loc, numaidecât/numai de cât, odată/o dată, întruna/într-una.

12. Stabilește dacă enunțurile următoare ilustrează polisemia unui cuvânt (P) sau relația de omonimie dintre două cuvinte (O).

A acoperit patul cu o pătură. I-a acoperit retragerea.	
Au avut un acord cu privire la acest proiect. A făcut un acord gramatical.	
A acordat atenție discuției. Și-a acordat vioara.	
A aranjat cărțile în bibliotecă. S-a aranjat bine în noua locuință.	
Bate covoarele înainte de Paște. Bate la ușă.	
Are cap de matematician. Era cap al revoltei.	
Vedea pentru prima dată un elan . Și-a luat elan și a sărit.	
Acest lucru cădea în sarcina lui. Ploaia cădea fără oprire.	
Se lovise la cot . Râul face un cot pentru a ocoli orașul.	
Aluneca lin pe gheață. A pescuit un lin .	
Sărea șotronul pe picioarul stâng. Picioarul podului s-a prăbușit.	

13. Ești unul dintre elevii care merg în excursia organizată în Delta Dunării. Descrie, în 50–100 de cuvinte, un colț de natură pe care l-ai admirat, în plimbarea cu barca pe canalele deltei. Vei folosi cel puțin cinci cuvinte cu sens figurat și două perechi de antonime.

2. SUBSTANTIVUL ȘI ARTICOLUL

CONȚINUTURI DIN PROGRAMĂ ȘCOLARĂ:

- **Substantive colective. Substantive defective. Cazul. Articolul genitival. Punctuația vocativului. Corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic**
- **Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu. Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât). Posibilități combinatorii ale substantivului (substantiv + atribut)**

Ce este substantivul? Substantivul este partea de vorbire flexibilă ale cărei forme variază în funcție de număr, de caz și de determinare (articulare). Substantivul formează o clasă lexico-gramaticală ce constituie aproximativ 50% din totalitatea cuvintelor existente în limba română.

CLASIFICĂRI

Substantive:

- **comune/proprie;**
- **simple/compuse.**

Substantivele comune desemnează obiecte de același fel, neindividualizate (*deal, pisică, arbust* etc.).

Substantivele proprii (sau **numele proprii**) numesc obiecte unice (*București, Miron, Ioana, Luceafărul, Marea Neagră, Ministerul Educației și Cercetării* etc.).

Substantivele pot fi **simple** (*rândunică, Miruna, Costești* etc.) sau **compuse** (*untdelemn, floarea-soarelui, Baia Mare, Ion Creangă, TAROM* etc.).

CATEGORIILE GRAMATICALE ALE SUBSTANTIVULUI

Genul substantivului

În limba română, substantivele pot avea unul dintre cele trei genuri gramaticale: masculin, feminin sau neutru. În plan sintactic, genul substantivului este foarte important, deoarece el le va impune acordul determinanților (articol, adjectiv), participiului regăsit în construcțiile pasive, precum și substituiților substantivului (pronume, numeral).

Nu pentru toate substantivele se oferă informații referitoare la sex, genul gramatical nefiind motivat de genul natural. Este cazul **substantivelor epicene** (de exemplu: *sugar, părinte, persoană, rudă, victimă, jder, pescăruș, crap, licurici, cămilă, vrabie* etc.). Aceste substantive sunt încadrate într-o clasă de gen gramatical (*sugar* este masculin, în timp ce *rudă* este feminin), dar diferențierea pe sexe se poate face numai prin adăugarea unui substantiv suplimentar, ca în exemplele următoare: *pescăruș-mascul/pescăruș-femelă*.

Dificultăți legate de încadrarea unui substantiv într-un gen gramatical

1. Numele proprii se încadrează, în general, în genul masculin sau în genul feminin: *Ioana, Gabriel, Joiana, Iași, Ciuleandra, Carpați*. Cu toate acestea, substantive proprii precum *Iași* sau *București* apar menționate, în DOOM³, ca substantive neutre.

2. Un număr restrâns de substantive nu permit verificarea cu determinantul adjectival pentru a stabili genul, deoarece nu asociază două dintre formele adjectivale, ci numai una. Atunci când substantivul asociază doar forma adjectivală **această**, substantivul va fi feminin. Când el asociază doar forma adjectivală **acești**, substantivul este masculin. Pentru celelalte situații (asocierea cu **acest** și **aceste**), nu se poate stabili cu certitudine genul:

- a. *[acest] unt* – genul substantivului nu poate fi stabilit cu certitudine, putând fi încadrat atât la masculin, cât și la neutru;
- b. *[această] miere* – substantiv feminin;
- c. *[acești] pantaloni* – substantiv masculin;
- d. *[aceste] aplauze* – genul substantivului nu poate fi stabilit cu certitudine, putând fi încadrat atât la feminin, cât și la neutru.

3. Există substantive omonime la singular, dar cu forme diferite de plural, încadrate în genuri diferite:

☉ *centru* – *centri, centre*

*Am învățat la biologie despre **centrii** nervoși și rolul acestora.* [gen masculin]

***Centrele** de cercetare din Europa propun proiecte transfrontaliere.* [gen neutru]

☉ *corn* – *cornuri, corni, coarne*

***Cornurile** scoase din cuptor ne îmbiau la masă.* [gen neutru]

***Cornii** se aplecau de fructe coapte.* [gen masculin]

*Din tufiș apărură două **coarne** frumoase de cerb.* [gen neutru]

4. Un număr redus de substantive derivate sau compuse sunt **încadrate într-unul dintre genurile gramaticale în funcție de context**. Astfel, se poate spune *un gură-casă*, *o gură-cască*, *niște gură-cască*, în funcție de persoana căreia îi asociem denumirea.

5. Există substantive care, deși au același gen, apar cu două forme de plural, nediferențiate semantic:

- pentru feminin plural: *căpșune/căpșuni, cireșe/cireși, coperte/coperte*;
- pentru neutru plural: *nivele/niveluri, tuneluri/tunele*.

6. Există substantive care, păstrând același gen, acceptă două forme de singular: *germenel/germen, greier/greiere*.

7. Pentru ocupațiile exercitate de femei, alături de/în locul denumirilor de genul masculin (generice și percepute ca valorizante), cf. *Doamna X este filolog*.etc., se propun corespondente de genul feminin, cu sau fără variație de formă: *Doamna X este filoloagă*.

Numărul substantivului

Această categorie gramaticală se manifestă prin opoziția dintre singular și plural, adică dintre unitate și pluralitate. Există, astfel, substantive numărabile și substantive nonnumărabile. Substantivele numărabile au forme pentru singular și plural, în timp ce substantivele nonnumărabile au ori numai formă de singular, ori numai formă de plural. Din punct de vedere sintactic, numărul unui substantiv este implicat în realizarea acordului gramatical.

Substantivele numărabile admit combinarea cu un determinant adjectival într-una dintre următoarele formule: *acest băiat/acești băieți; această fată/aceste fete; acest scaun/aceste scaune*.

Substantivele invariabile au aceeași formă la singular și la plural: *acest ochi/acești ochi, această învățătoare/aceste învățătoare, acest nume/aceste nume*.

Substantivele defective de număr pot avea doar singular (*unt, miere, ulei, aur*) sau doar plural (*ochelari, câlți*). Substantivele care denumesc materia nediferențiată (care nu poate fi împărțită în cantități), se numesc **masive** (exemple: *apă, nisip, ulei, fier, smântână, zahăr* etc.).

Există substantive pentru care norma actuală **acceptă două forme de plural**, cu preferință pentru una dintre ele, indicată prima în dicționar, de exemplu: *căpșuni/căpșune, cireși/cireșe, coperte/coperte, niveluri/nivele*. În caz de ezitare, este important să se consulte DOOM³.

Numele proprii sunt dificil de încadrat sub raportul numărului. Ele se comportă, în general, ca substantivele nonnumărabile, acceptând un singur context adjectival: *acest Bihor, această Dobroge, acești Carpați, aceste Dorne*. Neacceptarea singularului este întâlnită la un număr redus de substantive: *București, Carpați, Azore*. Cu toate acestea, cum limba română este sensibilă la diferența singular-plural, aceasta încearcă să refacă, în anumite cazuri, paradigma, ca în exemplele următoare: ***Bucureștiul este capitala țării. Întotdeauna am căutat să regăsesc Bucureștii de altădată.***

ATENȚIE!

1. În ceea ce privește **substantivele nou intrate în limbă**, selectarea formei de plural poate pune probleme. Substantivele care se termină în litere ce se pronunță identic în limba română sunt încadrate în modelul flexionar al substantivelor românești, după cum urmează: *manageri, dealeri, itemi, trenduri, lookuri, gadgeturi, staruri*. Tot fără cratimă se adaugă desinența de plural la substantivele terminate în -y, precum *party (partyuri)*.

2. Desinența de plural se va adăuga cu cratimă la cuvintele greu flexionabile [x-uri, e-uri], la substantivele a căror finală prezintă deosebiri între scriere și pronunțare [show-uri] sau care se termină grafic neobișnuit pentru limba română [software-uri, smartphone-uri].

Substantivele colective exprimă ideea de pluralitate de obiecte identice, deși au, gramatical, numărul singular, de exemplu: *armată, buchet, cler, public, duzină, pereche, grămadă, mulțime, maldăr, morman, formație, stivă, cireadă, pâlc, stol, ciorchine, elită, mușuroi* etc.

Substantivele colective acceptă categoria de număr, deși se referă la indivizi/obiecte constituite într-un ansamblu. Astfel, putem spune *o armată/niște armate, un mușuroi/niște mușuroaie*.

Determinarea substantivului

Categoria gramaticală a determinării exprimă opozițiile între nedeterminat/determinat, nedefinit/definit. Cu alte cuvinte, substantivul se asociază cu forme ale articolului nehotărât (nedefinit) și ale articolului hotărât (definit), după cum acest articol poate lipsi, caz în care substantivul va fi nearticulat.

Categoria determinării se poate observa în exemplele de mai jos: articol zero/articol nedefinit (nehotărât)/articol definit (hotărât):

- substantiv masculin: *copil/un copil/copilul/copii/niște copii/copiii*;
- substantiv feminin: *fată/o fată/fata/fete/niște fete/fetele*;
- substantiv neutru: *scaun/un scaun/scaunul/scaune/niște scaune/scaunele*.

1. La cazurile genitiv și dativ, articolul nedefinit **o/un** devine **unei/unui**, în timp ce **niște** devine **unor**.

DE EXEMPLU:

- Merg la casa **unei** prietene.
- Mă interesează întotdeauna părerea **unui** prieten.
- Ascultam cu plăcere acordurile **unor** melodii cunoscute.
- Întâmplările **unor** cunoscuți mă impresionaseră.

2. SUBSTANTIVUL ȘI ARTICOLUL

2. Există un număr de substantive la care adăugarea articolului definit se va face cu cratimă sau fără cratimă, în funcție de situație.

Astfel, articolul hotărât [singular și plural] se leagă prin cratimă în împrumuturile în care există diferențe între scriere și pronunție la silaba finală [*bleu-ul*, *show-ul*], în cuvintele greu flexionabile [*STB-ul*, *pH-ul*], în numele proprii care se pronunță altfel decât se scriu [*Bruxelles-ul*].

În schimb, se recomandă atașarea fără cratimă la împrumuturile în care cuvintele se termină în litere din alfabetul limbii române, pronunțate ca în limba română [*weekendul*, *clickul*, *New Yorkul*, *boardul*, *gadgetul*]. (vezi capitolul *Fonetică, ortografie și ortoepie*)

3. În cazul asocierii substantivului cu un adjectiv antepus, acesta din urmă preia articolul hotărât.

DE EXEMPLU:

Ascultam frumoasele versuri și îmi aminteam de copilărie.

Articolul genitival

Formele **a**, **al**, **ai**, **ale** sunt mărci ale genitivului. Aceste forme sunt utilizate atunci când substantivul în genitiv nu stă imediat în dreapta articolului hotărât al regentului, dacă substantivul în genitiv este așezat înaintea regentului sau dacă substantivul în genitiv îndeplinește funcția sintactică de nume predicativ, acordându-se în gen și număr cu substantivul determinat/regent.

DE EXEMPLU:

- *Un prieten **al** Mariei a sosit la noi.*
- *Casa veche **a** loanei este fermecătoare.*
- ***Ale** turnurilor umbre peste unde stau culcate.*

[Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea. La Cozia*]

- *Bagajele din sufragerie sunt **ale** prietenilor noștri.*

Articolul demonstrativ

Articolul demonstrativ (**cel**, **cea**, **cei**, **cele**) se utilizează atât în relație cu numele proprii, cât și cu substantivele comune [*fata **cea** veselă*, *elevilor **celor** silitori*, *băieții **cei** simpatici*, *rochiile **cele** înflorate*, *trandafirul **cel** roșu*].

Numele proprii se asociază numai cu formele articolului demonstrativ, prin care se exprimă o determinare emfatică.

DE EXEMPLU:

Maria **cea** talentată, Ionel **cel** trist, Ivan **cel** Groaznic

Atenție la acordul articolului demonstrativ cu substantivul pe care îl însoțește!
Vom spune *elevilor **celor** silitori, fetei **cele** frumoase, copilului **celui** ascultător*, deoarece articolul demonstrativ se acordă cu substantivul determinat [*elevilor, fetei, copilului* sunt substantive cu formă de genitiv-dativ, caz pe care îl va prelua și articolul].
Pentru alte valori ale lui *cel* (*cea, cei, cele*) vezi capitolul *Pronumele*.

LOCUȚIUNILE SUBSTANTIVALE

Provin din conversiunea unor locuțiuni verbale sau, mai rar, a unor grupări ce includ un pronume și reprezintă structuri cu sens unitar ce pot fi înlocuite cu un substantiv.

DE EXEMPLU:

păreră de rău [regret], aducere aminte [amintire], dare de seamă [raport]

CAZUL SUBSTANTIVULUI ȘI FUNCȚIILE SINTACTICE

În limba română, substantivul are cinci cazuri, care exprimă raporturile și funcțiile sintactice deținute de substantiv într-un enunț: nominativul, acuzativul, genitivul, dativul, vocativul. (vezi și capitolul *Organizarea propoziției și a frazei. Relații sintactice în interiorul unui enunț*)

1. Nominativul este, în primul rând, cazul pe care verbul regent îl impune subiectului:

Copilul scrie. Mă doare capul.

Alte funcții sintactice:

- apozitie: *Ioana, prietena mea, vine cu noi.*
- atribut substantival: *Doamna Popescu e vecina noastră.*
- nume predicativ: *Emil este profesor.*

2. Acuzativul este cazul impus substantivului de verbe tranzitive și de interjecțiile tranzitive.

Principala funcție sintactică este de complement direct: *Văd un copil. Uite o pădure!*

Acuzativul este impus substantivului și de o serie de prepoziții și de locuțiuni prepoziționale: *la, spre, în, din, peste, prin, în caz de, afară de, în loc de* etc.

Funcții sintactice ale substantivului în acuzativ, precedat de prepoziție/de locuțiune prepozițională:

- complement prepozițional: *Vorbim despre vacanță.*
- atribut substantival: *Casa de pe mal este a noastră.*
- nume predicativ: *Discuția este despre loana.*
- complement de agent: *Cartea este scrisă de prietenul meu.*
- circumstanțial de loc: *Stăm la țară.*
- circumstanțial de timp: *Ajung după prânz.*
- circumstanțial de mod: *Cântau ca niște adevărați artiști.*

3. Genitivul este cazul subordonării unui substantiv față de un alt substantiv sau substituit al acestuia. De obicei exprimă posesia.

Principala funcție sintactică este cea de atribut genitival:

Fata moșneagului era mai harnică.

Există situații în care genitivul este impus de prepoziții și locuțiuni prepoziționale precum: *asupra, contra, împotriva, înaintea, deasupra, în fața, în ciuda, în jurul, în vederea* etc.

Funcții sintactice ale substantivului în genitiv, precedat de prepoziție/de locuțiune prepozițională:

- complement prepozițional: *S-au pronunțat împotriva sancțiunii.*
- circumstanțial de loc: *Stătea în fața casei.*
- circumstanțial de timp: *A ajuns înaintea trenului.*
- circumstanțial concesiv: *A câștigat în ciuda opreliștilor.*
- nume predicativ: *Ei sunt contra împăcării.*
- atribut substantival: *Fata din fața vitrinei este Marina.*

4. Dativul este cazul impus substantivului de un verb, adjectiv, interjecție, realizând, în general, funcția de complement indirect.

- Îi dau fetei flori.
- Este o activitate benefică participanților.
- Bravo câștigătorilor!

Dativul poate apărea și în cazul unui regent substantiv obținut din infinitivul lung, care păstrează și trăsăturile verbale: *S-a decis acordarea de coroană premianților.* [atribut în dativ adnominal] sau poate avea și funcția de circumstanțial de loc: *Stai locului!*

Dativul poate fi impus și de cele trei prepoziții specializate: *datorită, mulțumită, grație.*

Funcțiile sintactice ale substantivului în dativ, precedat de prepoziție:

- nume predicativ: *Reușita este grație muncii.*
- atribut substantival: *Reușita datorită muncii a fost recompensată.*

5. Vocativul este cazul adresării. Acest caz este caracteristic, în general, substantivelor animate, care nu intră în relație de dependență, fiind utilizate într-o construcție incidentă. Substantivele în vocativ nu au funcție sintactică. Ele se izolează, obligatoriu, de restul enunțului prin virgulă.

- Substantivul în vocativ poate apărea ca enunț de sine stătător:

Băiete!

- Substantivul în vocativ poate fi inclus într-un enunț ca element incident:

Copii, ascultați ce vă spun! Ascultați, copii, ce vă spun!

POSSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE SUBSTANTIVULUI

În calitate de centru al grupului nominal, substantivul se combină cu diferite tipuri de **subordonați atributivi**:

- substantiv
 - în genitiv: *Părerea mamei contează.* (atribut genitival)
 - în acuzativ/genitiv/dativ cerut de prepoziție: *Se oprișe la podul de lemn./ Locuia în blocul din fața parcului./ Bucuria grație succesului a fost sărbătorită cu prietenii.* (atribut prepozițional)
- adjectiv
 - propriu-zis: *Stătea sub cireșul rodnic.*
 - pronominal: *În secunda aceea am știut că ai dreptate.*
 - participial: *Mi-a povestit cartea citită.*
- gerunziu acordat: *În valea fumegândă tresăreau ierburile.*
- numeral cu valoare adjectivală: *Avea două visuri.*
- pronume: *Mă primiseră în familia lor.*
- adverb: *Ziua de ieri a trecut fără griji.*
- verb la o formă nepersonală:
 - infinitiv: *Aveam plăcerea de a călători.*
 - gerunziu: *Erau mulți oameni citind povești celor mici.*
 - supin: *Cărțile de citit se aflau pe birou.*
- propoziție relativă (atributivă): *Mă gândesc la oamenii care îmi sunt dragi.*

În calitate de subordonat, substantivul poate avea toate funcțiile sintactice (detaliată prin asociere cu categoria cazului), în funcție de calitatea morfologică a regentului său. Substantivul se poate subordona atât unui nominal (substantiv, pronume, numeral: *casa de lemn, acela din clasă, doi dintre prieteni*), primind în propoziție rol atributiv, cât și unui verb, adverb sau adjectiv, fiind complement

[*citește un roman*, *îi vorbește fiului*, *își amintește de vacanță/bun de muncă*], circumstanțial [*locuiește în pădure*, *va veni a doua zi*, *vorbește fără teamă* etc.] sau nume predicativ [*Acesta este prietenul meu*].

PROCEDEELE DE FORMARE A SUBSTANTIVELOR

a. Substantive obținute prin derivare:

- cu sufixe: *muncitor*, *bunătate*, *românime*, *ferbător*, *aluniș*, *alergătură*, *codaș* etc.;
- cu prefixe: *neștire*, *revedere*;
- derivate cu sufix și cu prefix: *neștiutor*, *îndoială*;
- derivate regresive (prin suprimarea unor afixe): *portocal*, *astâmpăr*.

b. Substantive obținute prin compunere:

- prin coordonare (parataxă/juxtapunere): *câine-lup*, *locotenent-colonel*;
- prin subordonare: *floare-de-colț*, *Delta Dunării*, *bunăvoință*;
- prin abreviere: *OZN*, *TAROM*, *plafar*.

c. Substantive obținute prin conversiune:

- din adjectiv: *Frumosul este categorie estetică*. *Bătrânul se așezase pe bancă*.
- din adverb: *Binele învinge întotdeauna*. *Îi făcuse un bine*.
- din gerunziu: *Intrândul era prea puțin luminat*.
- din participiu: *Rănitul a ajuns la spital*.
- din infinitiv lung: *Scrierea găsită i se părea interesantă*.
- din pronume: *Eul poetic se dezvăluie în text*. *Discutau nimicuri*.
- din interjecție: *Nu îndrăzne să-și mărturisească oful*.

⊕ DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

Pentru numele masculine proprii, dar și pentru numele proprii feminine terminate în consoană, morfemul pentru genitiv-dativ este **lui**. De asemenea, în cazul unor substantive proprii nume de persoană de genul feminin, precum *Zoe*, *Aglae*, *Lili*, genitiv-dativul se realizează tot analitic, cu ajutorul mărcii proclitice lui: *lui Lili*, *lui Zoe*, *lui Aglae*.

DE EXEMPLU:

Îi dau o carte **lui** Eugen.

Îi aduc aminte **lui** Carmen de întâlnirea noastră.

Această marcă va fi utilizată și pentru substantive comune care denumesc persoane individualizate: **lui** tata, **lui** tanti, **lui** vodă etc.

Construcții precum *Îi dau lui Maria o mână de ajutor*. nu sunt corecte.

SĂ EXERSĂM!

1. Elimină intrusul din fiecare serie:

- a. *albastrul, un pescăruș, umbrele, elanii;*
- b. *luminiș, zare, ouăle, visare;*
- c. *o petală, niște fete, un du-te-vino, pH-ul;*
- d. *macaragii, regretele, linia, cântecul.*

2. Sunt defective de singular toate substantivele din seria:

- a. *Carpați, sânge, aplauze, iesle, spaimă;*
- b. *grâu, aromă, sclavagism, Ploiești, Snagov;*
- c. *unt, aur, voie, Suceava, tenis;*
- d. *zurgălăi, moaște, pomeți, Bucegi, câlți.*

3. Sunt defective de plural toate substantivele din seria:

- a. *cinste, teamă, aur, arc, muncitor;*
- b. *jale, oină, orez, sete, sânge;*
- c. *onoare, apăraie, frică, mei, pui;*
- d. *lene, volei, moaște, puiet, stimă.*

4. Alege varianta în care sunt corecte toate formele de genitiv-dativ din seria:

- a. *sorei, fetii, remorcăi, bării;*
- b. *surorii, fetei, remorcii, barei;*
- c. *surorii, fetii, remorcii, barei;*
- d. *sorei, fetei, remorcăi, bării.*

5. Explică modul de formare a substantivelor evidențiate în enunțurile următoare:

Întotdeauna am privit cu **bunăvoință** poveștile despre **OZN-uri** spuse de **băietanii** fascinați de SF-uri de la clubul de lectură. Într-o notă pozitivă, **fînțele** extra-terestre din povestirile lor nu aveau niciodată **câștig** de cauză, așa că se instaura permanent **binele** planetar.

6. Identifică, în fragmentul următor, toate substantivele în nominativ:

De la o bucată de vreme drumul mare fu lăsat și roatele tocară mai departe pe pământul țelinos al câmpului. Îmbrăcase umbra toată zarea, pregătind calea amurgului. Departe, în marginea orizontului, soarele dispăruse, aruncându-se într-un ocean de purpură. Raze ca de opal se ridicau pe fundul liliachiu al cerului, părând niște stropituri enorme. Se simțea cum vine noaptea. O geană vânăată de lumină se închidea prelung spre apus. Dunga dealului, pe care era satul, se îneca încetul cu încetul în clarul obscur al amurgului.

Duiliu Zamfirescu, *Viața la țară*

7. Alcătuieste enunțuri după următoarele cerințe:

- să conțină un substantiv comun cu funcția de complement indirect;
- să conțină un substantiv comun în genitiv cu funcția de circumstanțial de timp;
- să conțină o locuțiune substantivală cu funcția de subiect;
- să conțină un substantiv propriu cu funcția de complement de agent;
- să conțină un substantiv propriu în nominativ cu funcția de atribut substantival.

8. Numește cazul substantivelor identificate în exemplele următoare:

- În curtea casei este un stejar uriaș.*
- Mă bucură reușita, în ciuda opreliștilor.*
- Mergea contra vântului și obrajii săi ajunseseră niște mere coapte.*
- Alina era vecina mamei mele și mergea des cu noi la teatru.*
- Datorită reușitelor, Ioana avea încredere și îi spunea Anei toate secretele.*

9. Subliniază substantivele colective din exemplele următoare:

- *Cârdurile de păsări sălbatice străbăteau cerurile toamnei.*
- *În trupa noastră de teatru sunt mai multe stele în devenire.*
- *Familia mea este formată din părinții mei, fratele meu și cu mine.*
- *Spre seară, buchetul de trandafiri își pierduse din vioiciune.*

10. Identifică attributele din enunțurile următoare, precizând prin ce se exprimă:

- *Cerul înstelat adăpostea puzderii de stele rătăcitoare.*
- *Gândul de a călători îi dădea puteri nebănuite și bucurii nemăsurate.*
- *Acele două fete priveau mirate la spectacolul ce începuse în fața lor.*

11. Completează fiecare dintre următoarele enunțuri cu forma corectă a articolul genitival:

- Ne-am mutat în casa cea nouă familiei mele.*
- Am vorbit despre cei mai mici nepoți bunicilor.*
- Am primit aprecieri de la cele mai bune prietene mamei noastre.*
- Dorințele frești..... tuturor copiilor sunt îndeplinite de părinți.*
- Am apreciat ajutorul de nădejde colegilor.*
- S-a discutat despre gradul de înțelegere situației.*

12. Alege toate variantele care conțin afirmații adevărate:

- Sunt articulate hotărât toate substantivele din enunțul: *Cartea colegei mele are paginile însemnate cu creionul.*
- Sunt două substantive nearticulate și două articulate nehotărât în enunțul: *Niște pisici au cozile albe și câțiva căței au urechi pătate.*
- Sunt două substantive defective de singular în enunțul: *Ochelarii bunicului sunt în buzunarul pantalonilor lui celor noi.*

d. Există un substantiv defectiv de singular și unul defectiv de plural în enunțul: *Îmi plac grișul cu lapte și icrele pe pâine prăjită.*

e. Sunt trei substantive proprii în enunțul: *Mama mi le-a prezentat pe Ana și pe Cristina.*

f. Sunt cinci substantive în enunțul: *Cunoașterea realității este cel mai important aspect care ne trebuie în expedițiile pe munte.*

13. Citește cu atenție textul următor pentru a putea răspunde la cerințe:

Moromete stătea parcă deasupra tuturor. Locul lui era pragul celei de-a doua odăi, de pe care el stăpânea cu privirea pe fiecare. Toți ceilalți stăteau umăr lângă umăr, înghesuiți, masa fiind prea mică. Moromete n-o mai schimbase de pe vremea primei lui căsătorii, deși numărul copiilor crescuse. El ședea bine pe pragul lui, putea să se miște în voie și de altfel nimănui nu-i trecuse prin cap că ar fi bine să se schimbe masa aceea joasă și plină de arsurile de la tigaie.

Marin Preda, *Moromeții*

a. Folosind următorul articol de dicționar, construiește enunțuri cu alte sensuri ale substantivului *prag*, prezent în fragment:

PRAG, praguri, s.n. 1. Partea de jos, orizontală, a unui toc de ușă sau a unei porți, puțin mai ridicată de la pământ, peste care se trece la intrare și ieșire. • Expr. A călca (sau a trece, a păși) pragul (casei) = a) a ieși din casă; b) a intra în casa cuiva, a vizita pe cineva. A se pune prag = a se așeza în calea cuiva; a se împotrivi, a se opune acțiunilor cuiva. A pune piciorul în prag = a se opune cu dârzenie la ceva, a avea o atitudine intransigentă, a soma pe cineva să facă ceva. • Mică ridicătură special amenajată pe terenul de sport, pentru a marca limita de la care se efectuează săriturile atletice. • Partea de sus, orizontală, a tocului ușii. • Expr. A da (sau a se lovi, a se izbi) cu capul de pragul de sus = a se convinge de unele adevăruri în urma unei triste experiențe. • Fig. Treaptă socială, rang. 2. Ușă, poartă; p. ext. casă, locuință; cămin, familie. • Expr. Din prag în prag = din casă în casă. A bate pragurile = a umbla pe la multe case, a hoinări, a colinda. • Porțiune de teren din fața ușii de la ieșirea dintr-o casă. • (Rar) Temelie. 3. Fig. Început al unei situații noi, limită care desparte două situații, perioade etc. diferite. În pragul verii. 4. Ridicătură naturală a fundului albiei unei ape curgătoare; banc de depuneri format din materialele transportate de apă; treaptă mai înaltă pe fundul unui bazin oceanic sau marin. • Ridicătură de teren în formă de prag (î); treaptă de stâncă greu de trecut. • Perete de piatră, stâncă peste care trece o apă, formând o cascadă. 5. Proeminență în formă de treaptă pe suprafața unei piese de lemn, care intră într-o scobitură făcută în altă piesă îmbinată cu aceasta, pentru a împiedica deplasarea celor două piese una față de alta. • P. gener. Proeminență în formă de treaptă executată sau formată (în urma uzurii) pe suprafața unei piese. 6. (Fiz.) Valoarea maximă sau minimă a unei mărimi caracteristice unui fenomen dat, deasupra sau dedesubtul căreia fenomenul nu se mai poate petrece. • (Med.) Valoare minimă a unui factor necesară pentru a determina apariția unui fenomen fiziologic sau patologic. • Prag de excitabilitate = intensitatea minimă a unui excitant capabilă să provoace o stare de excitație într-o celulă sau într-un complex de celule nervoase. Prag senzorial absolut = minimul de intensitate al unui stimul la care este posibilă percepția sa. — Din sl. pragŭ.

- b. Sunt articulate hotărât toate substantivele din seria:
 - a. *pragul, privirea, umăr;*
 - b. *masa, căsătoriile, numărul;*
 - c. *copiilor, pragul, cap;*
 - d. *masa, arsurile, tigaie.*
- c. Formulează enunțuri cu trei expresii și/sau locuțiuni care să includă substantivul *umăr*.
- d. Transcrie din text un substantiv feminin, un substantiv masculin și un substantiv neutru.
- e. Transformă primul enunț din fragment, astfel încât prepoziția să impună cazul genitiv unui substantiv.
- f. În enunțul *Locul lui era pragul celei de-a doua odăi.*, substantivele au, în ordine, următoarele funcții sintactice:
 - a. subiect, subiect, complement indirect;
 - b. circumstanțial de loc, nume predicativ, atribut;
 - c. subiect, nume predicativ, atribut;
 - d. complement direct, subiect, complement indirect.
- g. Alcătuiește enunțuri în care substantivul *copii* să fie:
 - a. nume predicativ în N;
 - b. atribut în G;
 - c. complement de agent;
 - d. circumstanțial de timp în Ac.;
 - e. circumstanțial de mod în Ac.
- h. Din textul următor au fost eliminate câteva substantive pe care ești invitat să le completezi, dezlegând indiciile:

Cariera de [nume de meserie] a lui James Patterson este caracterizată de o singură misiune: să demonstreze că nu există [sinonim pentru fință] căreia „nu-i place să citească”, ci doar persoane care încă nu au găsit [obiect cu valoare culturală] potrivită. Cărțile lui s-au vândut până acum în peste 300 de milioane de [sinonim pentru bucată] în toată lumea, ceea ce-l poziționează în topul celor mai bine vânduți autori din toate [substantiv neutru plural].
- i. Imaginează-ți că ești reporter la postul de radio al școlii și trebuie să alcătuiești un miniinterviu de cinci întrebări pentru un alergător la ultramaraton. Vei include minimum cinci funcții sintactice ale substantivului, indicându-le.
- j. Realizează o compunere descriptivă de 80–100 de cuvinte în care să utilizezi termeni din câmpul lexical al substantivului *pădure*, pe care îi vei sublinia.

2. SUBIECTUL

CONȚINUTURI DIN PROGRAMĂ ȘCOLARĂ:

- Subiectul exprimat (simplu, multiplu)
- Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)
- Realizări ale subiectului
- Acordul subiectului cu predicatul
- Topică și punctuație

Ce este subiectul? Subiectul este o parte de propoziție care se definește în relație cu predicatul. Trăsătura esențială a subiectului este exprimarea sa prin substantiv (pronume sau numeral) în nominativ. El denumește autorul/agentul acțiunii sau alte roluri, precum: beneficiarul, ținta sau posesorul.

Subiectul îi impune verbului cu funcție de predicat acordul în număr și persoană, în timp ce predicatul îi impune subiectului cazul nominativ. Relația dintre subiect și predicat se numește **relație de interdependență**. (vezi capitolul *Organizarea propoziției și a frazei. Relații sintactice în interiorul unui enunț*)

DE EXEMPLU:

- **Bobul** de soia **este** o sursă de proteine vegetale.
- **Boabele** de soia **sunt** o sursă de proteine vegetale.

ATENȚIE!

1. Acordul dintre subiect și predicat este, uneori, singura modalitate de a identifica în mod corect subiectul și de a nu-l confunda cu alte funcții sintactice, precum complementul direct sau numele predicativ, de aceea este indicat să nu se folosească întrebările drept unice forme de verificare a calității de subiect. (vezi și capitolul *Complementele. Complementul direct*)

DE EXEMPLU:

- **Copilul** a auzit glasul puternic al tatălui. (cine a auzit? Copilul = subiect; ce a auzit? glasul = complement direct)

Proba acordului se face prin trecerea la plural a verbului cu funcție de predicat:

- **Copiii** au auzit glasul puternic al tatălui.

Se observă trecerea la plural și a substantivului *copilul*, ceea ce verifică funcția de subiect a acestuia.

vs

Se auzea glasul puternic al tatălui.

Substantivul *glasul* = subiect, deși răspunde la întrebarea ce se auzea?, fapt susținut prin proba acordului: *Se auzeau glasurile puternice.*

Să se compare:

*Îmi place **cartea** asta despre dinozauri.* (*cartea* – subiect)

*Am **cartea** asta despre dinozauri de mult timp.* (*cartea* – complement direct; propoziția are subiect inclus de persoana I, singular)

În ambele enunțuri, putem folosi întrebarea *Ce carte [îmi place/am?]*, dar funcțiile sintactice sunt diferite. Prin proba acordului, se poate vedea că numai în primul enunț substantivul *cartea* își modifică forma împreună cu verbul, deci este subiect: *Îmi plac **cărțile** astea despre dinozauri.* NU: **Îmi plac **cartea** asta despre dinozauri.,* dar *Avem **cartea** asta despre dinozauri.*

☉ *Trei lei sunt o sumă importantă.*

Subiectul este exprimat prin substantivul *lei*, care este la plural, ca și verbul cu funcție de predicat; *o sumă* este numele predicativ.

2. Substantivul în nominativ, care are funcție de subiect, se poate confunda cu cel în vocativ, care nu are funcție sintactică.

Să se compare:

Un melc s-a apropiat de frunza de brusture. (subiect simplu)

Melc, melc, de unde vii? (subiect inclus; *melc* – substantiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică)

Subiectul se subordonează:

☉ unui verb: *Delfinii înnoată în grupuri.*

Tuturor elevilor le place vacanța.

☉ unei forme verbale nepersonale: *Sosind el mai devreme, am plecat la timp spre casă.*

A se afirma această acuzație este nedrept.

☉ unei locuțiuni verbale: *Făt-Frumos i-a venit de hac zmeului.*

Nu avea nimeni habar de această întâmplare.

☉ unei interjecții: *Și copilul buf! de pe scaun.*

Rața mac-mac! în apă.

TIPURI DE SUBIECT

Subiectul poate fi:

- **exprimat**
- **neexprimat**

Subiectul exprimat

După alcătuire, subiectul exprimat este:

- **simplu** (alcătuit dintr-un singur termen):

- *Vioara lui este doar o jucărie.*
- *Niciunul dintre noi nu va uita vara asta.*
- *Nu-i ușor a înțelege temerile tale.*

- **multiplu** (alcătuit din doi sau mai mulți termeni):

- *Ciorile și stăncuțele fac parte din familia corvidelor.*
- *Va merge la cumpărături sau Ion, sau sora lui.*
- *Teii de pe alee și crinii înfloriți din față aveau un parfum puternic.*

Între componentele subiectului multiplu se poate pune virgulă sau o conjuncție coordonatoare.

Subiectul neexprimat

Subiectul neexprimat este:

- **inclus în desinența verbului** – subiect omis la persoanele I și a II-a (singular și plural), care poate fi dedus din terminația verbului):

- *Vreau o carte despre corpul uman.* (persoana I, numărul singular)
- *Ați îngrijit puiul de broască-țestoasă.* (persoana a II-a, numărul plural)

ATENȚIE!

Spre deosebire de alte limbi (ca engleza), în care subiectul apare în fiecare enunț, în limba română, exprimarea subiectului nu este obligatorie. Tocmai pentru că desinența verbului indică cine face acțiunea, este nerecomandat să exprimăm subiectul prin pronume personal, la persoanele I și a II-a: **Noi învățăm lecția. *Eu mă numesc George. *Tu mi-ai promis acest lucru.*

Exprimarea subiectului în aceste situații se poate face pentru a crea efectul de emfază (prin insistență sau prin opoziție): *Noi învățăm lecția mai repede decât voi. Eu mă numesc George, nu el. Tu mi-ai promis, tu să-ți respecti promisiunea.*

- **subînțeleles** – subiect neexprimat de persoana a III-a, care se poate recupera din context (cel mai frecvent, dintr-un enunț anterior):

- *Copilul mersese în vestibul și turnase dulceață în șoșonii musafirului.* (subiectul exprimat al primei propoziții „se subînțelege” și în cea de-a doua)
- *Băiatul voia să citească un roman grafic.* (în propoziția subordonată, subiectul este de persoana a III-a, prin raportare la subiectul exprimat al propoziției principale)

- Un tip special de **subiect** neexprimat este cel **nedeterminat** (de persoana a III-a, singular și plural). Spre deosebire de subiectul subînțeleles, care este tot de persoana a III-a, subiectul nedeterminat nu poate fi recuperat din context.

Să se compare:

Mașina a făcut două viraje¹/și s-a pierdut pe străduțele din jurul gării². (subiectul exprimat al primei propoziții „se subînțelege” și în cea de-a doua)

Scrie în ziare despre performanțele colegei noastre. (din perspectiva celui care vorbește, nu este importantă specificarea autorului acțiunii de a scrie).

REALIZĂRI ALE SUBIECTULUI

- **substantiv în cazul nominativ:**

- *Fluturile s-a înălțat grațios.* (articulat cu articol hotărât)
- *În octombrie a căzut o zăpadă timpurie.* (articulat cu articol nehotărât)
- *Se văd fagi puternici dincolo de gard.* (nearticulat)

- **locuțiune substantivală:**

- *Părerile de rău sunt inutile acum.*

- **pronume în cazul nominativ:**

- *Ea pictează o lume veselă, cu animale fantastice.* (pronume personal)
- *Dumneavoastră m-ați chemat?* (pronume de politețe)
- *Aceasta i-a dat lecții de dans.* (pronume demonstrativ)
- *Ai mei au o colecție de pălării.* (pronume posesiv)
- *Am cumpărat dulceața de trandafiri care îți place atât de mult.* (pronume relativ)
- *Cine locuiește la etajul șapte?* (pronume interogativ)
- *Fiecare își cunoaște calitățile și defectele.* (pronume nehotărât)
- *Nimeni nu mai văzuse până atunci o femeie-pilot.* (pronume negativ)

- **numeral cu valoare pronominală în cazul nominativ:**

- *Două dintre fete au prezentat cărțile citite.* (numeral cardinal)
- *Primul este felicitat de organizatori.* (numeral ordinal)

● **forme verbale nepersonale:**

- *A-i ajuta pe ceilalți este important.* (infinitiv)
- *Se aude picurând pe acoperișul terasei.* (gerunziu)
- *De jucat tenis nu este ușor.* (supin)

● **realizare propozițională (conjuncțională sau relativă):**

- *Se spune că vei dobândi mai multe vieți citind.*
- *Cine seamănă vânt culege furtună.*

ACORDUL DINTRE SUBIECT ȘI PREDICAT

Predicatul se acordă cu subiectul în număr și persoană. Numele predicativ exprimat prin adjectiv și participiul pasiv preiau de la subiect și informații legate de gen.

Regulile după care se realizează acordul dintre subiect și predicat sunt foarte variate. Dintre acestea, amintim:

- Subiectul multiplu exprimat prin pronume de persoane diferite realizează acordul după regula: persoana a II-a are întâietate față de persoana a III-a și persoana I are întâietate față de persoanele a II-a și a III-a:

- *Tu și el veți fi în aceeași echipă.*
- *Eu și băiatul acesta suntem prieteni de-o viață.*

- Dacă părțile componente ale subiectului multiplu sunt coordonate prin conjuncția copulativă **și**, acordul cu verbul-predicat se face la plural:

- *Poezia și muzica sunt îngemănate.*

- Dacă se folosește conjuncția **nici**, acordul se poate face și la singular, și la plural:

- *Nici gimnastul, nici antrenorul lui nu are/nu au timp de pierdut.*

În cazul coordonării disjunctive, acordul se realizează la singular:

- *Fie scriitorul, fie editorul a schimbat titlul romanului.*

- Dacă termenii subiectului multiplu sunt nume de ființe, iar unul dintre acestea este la masculin, acordul se face la masculin:

- *Prietenele și prietenii mei sunt haioși.*

- Dacă termenii subiectului multiplu sunt și nume de lucruri, și nume de ființe, acordul se face cu genul numelui de ființă:

- *Copacul (copacii) și maimuța (maimuțele) sunt surprinse în mai multe imagini.*

- Substantivul cu rol de subiect poate fi însoțit de atribute, situație în care acordul nu se modifică, realizându-se tot la singular.

Să se compare:

Apropierea de prieteni și de familie l-a ajutat să depășească acea experiență tristă. [subiectul este simplu, deci acordul se face la singular]

Apropierea de prieteni și cea de familie au reprezentat un sprijin pentru el. [subiectul este multiplu, deci acordul se face la plural].

TOPICĂ ȘI PUNCTUAȚIE

● Subiectul poate să stea și înaintea verbului, și după acesta:

Pictatul frescelor o făcea mereu bucuroasă.

O făcea mereu bucuroasă **pictatul** frescelor.

● Există și enunțuri în care subiectul trebuie așezat doar după verb:

Îmi place **veselia** ta molipsitoare.

Îi este **dor** de colegii lui.

Pupa-l-ar **bunica** de băiat!

sau doar înaintea verbului:

Ce s-a întâmplat la școala de magie?

Cine te așteaptă în pridvorul bunicilor?

● În mod obișnuit, între subiect și predicat nu se pune virgulă. Regula este valabilă și pentru realizările propoziționale ale subiectului.

Dacă subiectul este reluat pentru a se pune accentul asupra lui, acesta este separat prin virgulă:

Fata din echipa lor, numai **ea** ne poate spune adevărul.

De asemenea, subiectul se separă prin virgulă dacă apar sintagme/enunțuri între el și predicat:

Prințesa, fata care își spunea astfel, l-a sfătuit să aleagă drumul cel drept.

Fratele său mai mare, doar când avea timp, îi mai explica un exercițiu sau două.

⊕ DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

1. În unele enunțuri, subiectul poate avea și alte sensuri decât cel de autor al acțiunii. Câteva dintre aceste sensuri sunt: **Copilul** simte efectele absenței îndelungate a părinților. (cel care experimentează o acțiune); **Radarul** măsoară viteza fiecărei mașini. (instrumentul); **Elevii** au primit rezultatele de la concurs. (ținta unei acțiuni).

Funcțiile sintactice

2. Unele enunțuri, printre care și cele cu verbe referitoare la fenomene meteorologice, **nu au subiect**: *Burnițează. Tună.* Dacă sunt folosite cu efect stilistic, și aceste verbe pot avea subiect: **Mama** tuna și fulgera de supărare.

ATENȚIE!

Subiectul multiplu se poate confunda cu cel **dublu exprimat** (substantivul este dublat de un pronume).

Să se compare:

Ionel și bunicul lui au plecat la pescuit. (cei doi termeni care alcătuiesc subiectul se referă la persoane diferite, deci **subiectul este multiplu**)

Află el, tata, de isprava ta și îți va cere socoteală! (cei doi termeni se referă la aceeași persoană, deci subiectul este **dublu exprimat**) Acest subiect are rol stilistic, de accentuare a unui sens – în acest exemplu, de amenințare.

3. În enunțurile următoare se realizează elipsa verbului-predicat. Cuvintele evidențiate sunt subiecte:

- ☉ **Ploaie. Vânt.** (subiecte simple)
- ☉ **Măine, ploaie și vânt.** (subiect multiplu)

4. Substantivul cu rol de subiect poate să provină și din alte părți de vorbire, prin **conversiune**:

- ☉ **Tănărul** acela studios a fost elevul școlii noastre. (din adjectiv)
- ☉ **Eul** real este o parte a imaginii de sine. (din pronume)
- ☉ **Mă cam sperie** **coborârea** în salină. (din verb la infinitiv)
- ☉ **Intrândul** casei era decorat cu tablourile făcute de copii. (din verb la gerunziu)
- ☉ **Doiul** de pe pavaj este scris cu creta? (din numeral)

5. Cel mai frecvent, subiectul este în cazul nominativ. Există însă enunțuri în care acesta poate sta și în alte cazuri:

- ☉ **Întreb¹/pe cine** vine primul²/. [P1 – PP; P2 – CD; pronumele relativ are funcție sintactică în subordonata pe care o introduce, pe lângă verbul regent *vine*; el este subiectul acestui verb, în ciuda faptului că stă în cazul acuzativ; o metodă de a verifica funcția de subiect este înlocuirea pronumelui relativ cu unul nehotărât: *Cineva vine*.]
- ☉ **Dau sfaturi¹/cui** cere²/. [*cui* – subiect în cazul dativ, statut verificabil prin substituția cu un pronume nehotărât – *Cineva cere*.]

6. În unele enunțuri, subiectul se deplasează în regentă. Avansarea subiectului se poate produce în momentul în care vorbitorul dorește să accentueze o idee:

- ☉ **Sora** lui trebuia să răspundă la tot felul de întrebări năstrușnice.
- ☉ **Ce detalii** vrei să se cunoască despre acest subiect?
- ☉ **Ce carte** e important să existe pe noptiera fiecărei mame?

Substantivele scrise **accentuat** au rol de subiect în relație cu predicatele din subordonată: *sora – să răspundă; detalii – să se cunoască; carte – să existe.*

7. Subiectul este o poziție sintactică esențială în construcția enunțului, indiferent de registrul lingvistic utilizat. Există moduri preferate de exprimare a subiectului de la un registru la altul.

Astfel, în registrul popular, apare mai des subiectul construit cu verbul *a fi*, predicativ și impersonal:

☉ *Dacă e să izbutim, om izbuti.*

În registrul cult, apar mai frecvent subiecte/propoziții subiective antepuse verbului și introduse prin conjuncția subordonatoare *dacă*:

☉ *Dacă nu m-a căutat e pentru că nu îndrăznește să ceară ajutor.*

☉ *Dacă n-a răspuns e pentru a ne arăta că subiectul acesta nu îl preocupă.*

ATENȚIE!

Greșeli posibile:

- ☉ *Mi s-a făcut nedreptăți.* [dezacordul din enunț este favorizat de faptul că subiectul stă după predicat]
- ☉ *Lumea s-a plimbat pe străzile orașului și au cumpărat produse din gastronomia tradițională.* [substantivul colectiv *lumea* trebuie acordat la singular]
- ☉ *Mass-media au o responsabilitate mare în privința informațiilor pe care le transmit.* [substantivul *mass-media* cere acord la singular, dovadă fiind forma lui de genitiv-dativ: *mass-mediei* sau acordul pe care îl realizează, la singular, cu un adjectiv: *mass-media liberă*]
- ☉ *Ce-s cu hainele astea lăsate pe scaun?* [acordul corect se face la singular, pentru că subiectul este exprimat printr-un pronume interogativ invariabil – *ce*]
- ☉ *Pentru această prăjitură, este necesară o lingură de zahăr și o linguriță de cacao.* [acordul cu subiectul multiplu *o lingură și o linguriță* trebuie făcut la plural]
- ☉ *Fiecare dintre noi încercăm să fim fericiți.* [cuvântul cu care se face acordul este pronumele nehotărât *fiecare*, deci verbul-predicat este la persoana a III-a: *încearcă, să fie*]
- ☉ *Cine au venit?* [corect – *Cine a venit?*]
- ☉ *Eu, când mă gândesc la prima zi de școală din clasa I, mă cuprinde nostalgia.* [enunțul conține o formă de discontinuitate, specifică limbii vorbite; la început, pronumele *eu* are rol de subiect; din perspectiva finalului, rolul său se schimbă, devenind un complement direct; enunțul corect este: *Pe mine, când mă gândesc la prima zi de școală din clasa I, mă cuprinde nostalgia.* Acest tip de greșală se numește **anacolut**.]

SĂ EXERSĂM!

1. Enunțurile următoare sunt explicațiile ghidului de la un muzeu de istorie naturală. Identifică subiectele, precizând felul lor:

- Oamenilor le plac penele păunului.*
- Berzele, stârcii și ibișii se înrudesc cu flamingii.*
- Mirosul dezvoltat și limba bifurcată îi ajută pe șerpi la detectarea prăzii.*
- Orice explorator are nevoie de instrumente de navigare.*
- În sălile muzeului sunt expuse reptile, păsări și mamifere.*

2. Citește dialogul și indică numărul propozițiilor cu subiect inclus sau subînțeles din fiecare replică:

Maria: *De când participați la concursul acesta de lectură?*

Propoziții cu subiect inclus:

Propoziții cu subiect subînțeles:

Alina: *Echipa școlii a intrat în concurs de la prima ediție, le-a parcurs pe toate, iar anul trecut a câștigat finala.*

Propoziții cu subiect inclus:

Propoziții cu subiect subînțeles:

Maria: *Cum procedezi când citești pentru o etapă a concursului?*

Propoziții cu subiect inclus:

Propoziții cu subiect subînțeles:

Alina: *De obicei, iau notițe. Scriu ideile mai importante, creez scheme și mă gândesc la întrebări posibile.*

Propoziții cu subiect inclus:

Propoziții cu subiect subînțeles:

3. Scie în casetă litera corespunzătoare răspunsului corect.

A. În enunțul: *Îmi place mirosul care se răspândește în bucătărie când face mama briose cu ciocolată.*, subiectele sunt:

- inclus, care, mama.*
- mirosul, subînțeles, mama.*
- mirosul, care, mama.*

Răspunsul corect: ☐

B. În enunțul *A sosit corabia care îi aducea pe marinari și bătrânul pescar i-a întâmpinat pe țarm.*, subiectele sunt:

- corabia, care, pescar.*
- corabia, subînțeleș, bătrânul.*
- corabia, care, bătrânul.*

Răspunsul corect: ☐

4. Citește următorul fragment, apoi răspunde la cerințele date:

Ulița mea e pașnică, tăcută. Rareori o tulbură năvala târgului. Prin ea străbat carele cu boi, venind de la țară. Convoiul lor tihnit e o rugăciune murmurată de buzele ei și colbul care le-nsoțește e un surâs blajin.

Ulițele de căpetenie ale târgului au slujitorii lor: măturători care le piaptână, stropitori care le spală, meșteri care le sulemenesc cu smoală și asfalt.

Ea se slujește singură. Își toarnă apă de ploaie prin uluce; își potrivește părul cu vrăbii; și chipul ei firesc e.

Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*

a. Subliniază subiectele din primele două enunțuri, precizând partea de vorbire prin care sunt realizate.

b. Precizează funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate din enunțul: *Convoiul lor tihnit e o rugăciune murmurată de buzele ei.*

c. Transcrie o propoziție cu subiect subînțeleș.

d. Indică felul pronumelor subliniate în secvența: *măturători care le piaptână, stropitori care le spală, meșteri care le sulemenesc cu smoală și asfalt.*, menționând funcția sintactică și cazul în care se află.

e. Indică subiectul și predicatul din enunțul: *Și chipul ei firesc e.*, analizând părțile de vorbire prin care sunt exprimate.

5. Completează spațiile libere din exemplele de mai jos cu subiecte exprimate prin părțile de vorbire indicate.

a. *De ce s-au supărat* (pronume demonstrativ de diferențiere)?

b. *Se aude* (verb la gerunziu) *pe acoperișul garajului.*

c. *Nu este dificil* (verb la supin) *o problemă de geometrie.*

d. *Nu mi-a inspirat încredere* (pronume negativ)

e. *Băiatului i-au plăcut* (numeral cardinal cu valoare pronominală) *dintre filmele văzute.*

6. Citește textul următor și indică valoarea de adevăr a enunțurilor referitoare la acesta.

Erau frumoșele fetele. Sănătatea plaiului le înflorește în bujorii obrăjilor. N-au trebuit să treacă prea multe zile ca să bag de seamă, fără de a iscodi într-adins, că

frații mei mai mari le dădeau foarte cuviincioase târcoale. Nimeni nu se-mpotriva desfătărilor juneței, dar fetele își căutau mai mult de lucrul casei, decât de bucurii și-și vedeau mai ales de treburile stânii lor de sub vârful Șurianului, spre care mânecau adesea, încălecând pe cai mărunței, cu șei de lemn. Când se întorceau, aduceau cu ele un miros de jnepeni și nu știu ce aer din depărtări de neajuns, și ne vorbeau, scoțându-ne din adormire imaginația, despre frumusețea iezelui sau a ochiului de mare din inima Șurianului. La rândul meu, legam și eu noi prietenii. Știam dinainte că vor fi scurte și dureroase.

Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*

A/F În primul enunț, subiectul este simplu, exprimat prin substantiv, iar predicaatul este nominal.

A/F În enunțul *Ca să bag de seamă*, subiectul este neexprimat, subînțeles.

A/F Subiectul enunțului *Nimeni nu se-mpotriva desfătărilor juneței* este exprimat prin pronume negativ.

A/F În enunțul *Când se întorceau*, subiectul este neexprimat, inclus.

A/F Enunțul *La rândul meu, legam și eu noi prietenii* este greșit, pentru că subiectul pronominal nu trebuie exprimat, fiind dedus din desinența verbului.

7. Citește enunțurile următoare, reprezentând „povești din șase cuvinte” realizate de elevi la clubul de scriere creativă.

A. Rescrie-le, astfel încât subiectele subliniate să fie exprimate prin diferite tipuri de pronume.

- Suferința se ascunde în versuri. Kurt. [muzica]
- Ceasul ticăie; nu îl putem opri. [timpul]
- Mama mă ceartă, eu ascult. Muzică. [relațiile cu părinții]
- Sună alarma. Deschid laptopul. Începe școala. [școala on-line]
- Eliberarea este atât de aproape ... citește! [lectura]

B. Scrie „povești din șase cuvinte” care să respecte condițiile următoare:

- Să conțină un subiect exprimat prin numeral cu valoare pronominală.
- Să conțină un enunț fără subiect.

Poveștile tale pot defini concepte precum: *bucuria, tristețea, familia, vacanța* etc.

8. Subliniază forma corectă a verbului-predicat din propozițiile următoare:

- Băiatul și câinele său **a urcat/au urcat** pe dealul din spatele casei.
- Unul dintre copii **a pierdut/au pierdut** atlasul de biologie.
- În prăjitură **se pune/se pun** zahăr sau miere?
- Apropierea de familie și de amici **l-a ajutat/l-au ajutat** în această perioadă.

9. Alcătuieste o frază din două propoziții, în care substantivul *copilul* să aibă funcție sintactică de subiect și să fie termen regent pentru o propoziție subordonată atributivă.

.....

10. Rescrie enunțurile, corectând greșelile de folosire a virgulei:

- Toți copiii care s-au întâlnit cu mama lui, i-au spus ce s-a întâmplat.*
- Nu numai elevii ci și profesorii învață mai eficient în echipă.*
- Persoanele care nu vor respecta regulile, vor fi sancționate.*
- Atât copiii cât și adulții pot urmări aceste documentare.*
- Pentru stabilirea notei de admitere, vor fi luate în considerare mediile de la limba română, sau cele de la istorie.*

11. Bifează căsuțele din dreptul enunțurilor în care cuvântul *seara* este subiect:

- Seara stăm împreună la gura sobei.* ☐
- Îmi place seara aceasta frumoasă de mai.* ☐
- Seara este un moment așteptat în familia mea.* ☐
- În curând va veni seara și vom face un foc de tabără.* ☐

12. Scrie câte două enunțuri în care cuvintele *doctor*, *prietenie*, *aceștia*, *doi* să aibă, pe rând, funcție sintactică de subiect și de nume predicativ. Folosește diferite verbe copulative în enunțurile cu nume predicativ.

doctor – subiect:
– nume predicativ:

prietenie – subiect:
– nume predicativ:

aceștia – subiect:
– nume predicativ:

doi – subiect:
– nume predicativ:

13. Scrie un text de 40–50 de cuvinte în care să descrii un joc preferat. Folosește în text minimum trei subiecte realizate prin părți de vorbire diferite.

8. CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

CONȚINUTURI DIN PROGRAMĂ ȘCOLARĂ:

- **Circumstanțialul de timp**
- **Realizări propoziționale: circumstanțiala de timp**

Ce este circumstanțialul de timp? Circumstanțialul de timp este un constituent facultativ al enunțului care fixează reperele temporale ale situației de comunicare/indică timpul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o stare.

DE EXEMPLU:

- *Copilul se odihnește **după-amiază**.*
- *L-am întâlnit pe studentul premiat **ieri**.*

Termeni regenți

Circumstanțialul de timp se subordonează:

- **unei forme verbale personale:** *Toamna se culeg roadele pământului.*
- **unei forme verbale nepersonale:**
 - gerunziu: *Perseverând atunci, a reușit.*
 - infinitiv: *Pentru a ajunge mâine la locul stabilit, trebuie să se grăbească.*
 - supin: *De venit mâine la tine, încă nu m-am hotărât.*
- **unei locuțiuni verbale:** *A luat-o la sănătoasa auzind vestea.*
- **unei interjecții predicative:** *Hai acum la întâlnire!*
- **unui adjectiv propriu-zis sau participial:** *Tânărul, nervos acum, fusese jignit de coleg., Nu putea ierta răul făcut odinioară.*

REALIZĂRI ALE CIRCUMSTANȚIALULUI DE TIMP

- **adverb interogativ/relativ când** (însoțit sau nu de prepoziție), *de când, până când:*

● *Când pleci în excursie?, Nu știu când se întoarce Maria.*

- **adverb simplu și compus:** *atunci, acum, ieri, azi, mâine, curând, târziu, azi-noapte, mâine-seară, dis-de-dimineață, odată, altădată, câteodată, demult etc.*

☉ **Măine-seară** voi merge la o petrecere., **Altădată** se comportau diferit., L-am văzut pe Ion **ieri**.

☉ **adverb nehotărât și negativ**: oricând, cândva, altcândva, nicicând, niciodată etc.

☉ O să ne vedem **cândva**., **Nicicând** nu a fost mai fericit.

☉ **locuțiune adverbială**: **din când în când**, **zi de zi**, **zi și noapte**, **din nou**, **din vreme în vreme** etc.:

☉ Apărea **din când în când** și ne tulbura liniștea., Ioana învață **zi de zi**.

☉ **substantiv însoțit de prepoziție/locuțiune prepozițională, în acuzativ și în genitiv**:

☉ Voi merge la mare **în această vară**., **De-a lungul vieții** întâlnim fel de fel de caractere.

ATENȚIE!

În ceea ce privește realizarea prin nominal a circumstanțialului, substantivele care denumesc momente/intervale de timp, părți ale zilei, anotimpuri: *zi, an, oră, secundă, dimineață, seară, vara, toamna* etc. pot avea, pe lângă funcția de subiect (*Vara este anotimpul meu preferat.*) sau de atribut (*Ploile de vară sunt o binecuvântare.*), și funcție de circumstanțial de timp.

Neînsoțite de subordonați și exprimând ideea de repetabilitate, acestea se adverbializează.

Să se compare:

Vara viitoare merg în Italia. (*vara* este un circumstanțial de timp realizat prin substantiv, deoarece se poate observa prezența subordonatului adjectival) vs **Vara** merg în parc. (*vara* este un circumstanțial de timp realizat prin adverb, deoarece nu este însoțit de subordonați tipici substantivului)

În fiecare **dimineață** beau lapte. (substantiv) vs **Dimineața** mă trezesc devreme. (adverb de timp)

☉ **pronume însoțit de prepoziție/locuțiune prepozițională, în acuzativ și în genitiv**:

☉ Copilul a intrat în bloc **după aceștia**., Am ajuns acasă **înaintea lui**.

☉ **numeral cu valoare pronominală însoțit de prepoziție/locuțiune prepozițională, în acuzativ și în genitiv**:

☉ A luat cuvântul **după doi** mai cunoscuți din echipa de comunicare., A ajuns **înaintea a trei** dintre cei mai buni competitori.

☉ **adjectiv participial**:

☉ **Ajuns** în luminiș, Matei s-a odihnit.

☉ **formă verbală nepersonală**:

○ infinitiv (precedat de prepoziție):

☉ **Până a pleca** în excursie, am făcut cumpărături.

○ gerunziu:

☉ **Ajungând** acasă, i-a scris un mesaj bunului său prieten.

○ supin:

☉ Muncitorii se odihnesc **după cules**.

● **propoziție (circumstanțială de timp):**

- *Roadele pământului se culeg¹/când vine toamna²/.*
- *A luat-o la sănătoasa¹/când a auzit vestea²/.*
- *Nu putea ierta răul făcut¹/pe când era tânăr²/.*

Elementele de relație/introductive/subordonatoare ale circumstanțialei de timp:

● **adverbe relative și nehotărâte: când, oricând**

- *Când te vei hotărî¹/atunci vom lua bilete la teatru²/.*
- *Mergem în oraș¹/oricând dorești²/.*

● **conjunții și locuțiuni conjuncționale: până, până să, până ce, îndată ce, imediat ce, pe dată ce, ori de câte ori, în timp ce, odată ce, câtă vreme, cât timp, înainte ca... să etc.**

- *Voi munci din greu¹/până voi reuși²/, M-a încurajat mult¹/până să aflu rezultatele concursului²/, Imediat ce a demisionat,¹/a căutat o altă slujbă²/, Vei avea rezultate foarte bune¹/câtă vreme te vei implica²/, A fost sunată de o prietenă¹/în timp ce scria tema²/.*

● **pronume și adjective pronominale relative însoțite de prepoziții: cine, care, ce**

- *Intervenția loanei urmează¹/după cine a fost nominalizat încă de la repetiții²/.*
- *Am ajuns¹/înaintea cui era invitat special²/.*
- *Ne vedem¹/la ce oră decizi tu²/.*

● **pronume și adjective pronominale nehotărâte însoțite de prepoziții: oricare, oricine, orice**

- *Plec¹/după oricine are curajul de a strica petrecerea²/.*
- *Ne vedem¹/în orice zi dorești²/.*

Circumstanțială de timp poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale**: *atunci, de atunci, până atunci, abia, și, imediat, îndată etc.*

DE EXEMPLU:

- *Ne vom vedea **atunci**¹/când ne vom întoarce din excursie²/.*
- *De când a fost expusă această piesă în muzeu,¹/de **atunci** reprezintă atracția acestuia²/.*

TOPICĂ ȘI PUNCTUAȚIE

În ceea ce privește topica, circumstanțialul de timp are o poziție liberă în enunț, fiind postpus sau antepus regentului. De asemenea, propoziția subordonată circumstanțială de timp poate sta după sau înaintea regentei sau poate fi intercalată.

În ceea ce privește punctuația, circumstanțialul de timp nu se desparte de regentul său, cu excepția situațiilor în care se evidențiază prezența lui în cadrul enunțului sau legătura dintre circumstanțial și regent este mai slabă.

DE EXEMPLU:

- ☉ *Ne vom revedea, în curând.* (Se pune accentul pe momentul revederii!)

Subordonata circumstanțială de timp se desparte prin virgulă de regenta ei în următoarele situații:

1. dacă există un corelativ în regentă:

- ☉ *Când am insistat,¹ **atunci** mi-a spus adevărul².* (P1 – CT, P2 – PP)
- ☉ ***Abia** am luat medicamentul,¹ **când** deodată am simțit o durere².* (P1 – PP, P2 – CT)

ATENȚIE!

În situația în care elementul corelativ se află lângă elementul de relație, subordonata nu se desparte prin virgulă de regenta ei.

- ☉ *Ne-am întâlnit **atunci când** am simțit nevoia unei destăinui.*

2. dacă subordonata este intercalată și situată înaintea predicatului din regentă:

- ☉ *Învins/**când** se aștepta mai puțin,² Mihai a strâns piesele de pe tabla de șah¹.* (P2 – CT)

⊕ DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

1. Circumstanțialul de timp indică situarea pe axa temporală (*Ion va veni **măine**.*); succesiunea (*Am ajuns acasă **după** **fica** mea.*); simultaneitatea evenimentelor (*Matei și Maria au început să vorbească **în** același **moment**.*); intervalul de timp (*Muncește **de** dimineața **până** seara.*); durata (*A studiat **cinci ani** la facultate.*); frecvența (*Merg **anual** la un control medical.*).

2. Circumstanțialul de timp poate stabili cu centrul grupului verbal căruia i se subordonează trei tipuri de raporturi temporale:

- ☉ **Raportul temporal de anterioritate.** Acțiunea din subordonată se petrece înainte de cea din regentă. Propoziția temporală de anterioritate se introduce prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale (*cum, după ce, de îndată ce, imediat ce, odată ce, de cum*) sau adverb relativ (*când*).

DE EXEMPLU:

- ☉ ***Imediat ce** părăsi biroul dădu drumul îngrijorării.* (pe axa temporală, acțiunea de a părăsi biroul, redată în circumstanțială, se petrece înaintea celei din regentă – manifestarea îngrijorării)
- ☉ ***Cocoșul,** **cum** scăpă din mâinile moșneagului,² **fugi de-acasă**¹.* (acțiunea de a scăpa teafăr, exprimată în subordonată – P2, este anterioară acțiunii din regentă – P1, părăsirea curții)

- ☉ **Raportul temporal de posterioritate.** Acțiunea din subordonată se petrece după cea din regentă. Propoziția temporală de posterioritate se introduce prin

Funcțiile sintactice

conjuncții și locuțiuni conjuncționale ca: *până [nu]*, *până să [nu]*, *până ce*, *până când*, *[mai] înainte [ca...] să*.

DE EXEMPLU:

- ⊙ *Mă vei însoți la drum¹/până când îți voi spune eu²/*. [acțiunea exprimată prin verbul din subordonată – *a spune* se situează pe axa temporală după acțiunea exprimată de verbul din regentă – *a însoți*];
- ⊙ *Am ajuns în tribună¹/înainte ca sportivii să fi apărut pe stadion²/*. [acțiunea exprimată prin verbul din subordonată – *a apărea* se situează pe axa temporală după acțiunea exprimată de verbul din regentă – *a ajunge*]

- ⊙ **Raportul temporal de simultaneitate.** Acțiunea din regentă se petrece în același timp cu cea din subordonată. Propoziția temporală de simultaneitate se introduce prin locuțiuni conjuncționale [*în timp ce*, *în vreme ce*, *câtă vreme*, *cât timp*, *pe când*] sau prin adverb relativ [*când*, *cât*].

DE EXEMPLU:

- ⊙ *În vreme ce părinții dormeau¹/copiii au ieșit în oraș²/*.

3. Construcțiile de tipul adverb + prepoziție + alt termen sunt analizate ca grupuri adverbiale care includ un grup prepozițional. De exemplu, într-un enunț precum: *Ajung acasă înainte de cină.*, adverbul îndeplinește funcție sintactică de circumstanțial de timp, în timp ce substantivul însoțit de prepoziție este un complement prepozițional.

4. Adverbul relativ de timp *când* poate introduce și subordonate necircumstanțiale:

- ⊙ *Nu știu¹/când voi lua bilete la teatru²/*. [P1 – PP, P2 – CD]
- ⊙ *Se gândește¹/când să iasă în parc²/*. [P1 – PP, P2 – CPrep.]

5. Adverbul relativ de timp *când* trece la clasa conjuncției și introduce alte subordonate [de exemplu, circumstanțiala de cauză, circumstanțiala condițională]:

- ⊙ *Și cum ar putea fi altfel,¹/când chiar pe Furnica, adică în cartierul rezidențial al Sinaiei, urșii coboară și-acum vara, aproape seară de seară,²/să cotrobăie³/și să bată toba cu tomberoanele⁴/*. [As, 2003]
- ⊙ *L-aș lăuda,¹/când aș ști rezultatele lui școlare²/*. [în acest caz, *când* este sinonim cu *dacă*]

6. Circumstanțialul de timp este un constituent facultativ al enunțului, ceea ce înseamnă că absența lui nu afectează caracterul gramatical al construcției. Există însă verbe în al căror grup circumstanțialul de timp este obligatoriu: *a dura*, *a dăi-nui*, *a ține* etc.

Să se compare:

Tabloul datează din secolul al XVI-lea. vs **Tabloul datează.* [prin suprimarea circumstanțialului de timp, enunțul nu mai are sens]

SĂ EXERSĂM!

1. Alcătuiește:

- a. o propoziție asertivă în care circumstanțialul de timp să fie realizat prin forma verbală de gerunziu *venind*.
- b. o propoziție interogativă în care circumstanțialul de timp să fie realizat prin substantivul în cazul acuzativ *an*.
- c. o propoziție exclamativă în care circumstanțialul de timp să fie realizat prin adverbul *diseară*.

2. Identifică regenții circumstanțialelor de timp subliniate din enunțurile următoare:

- a. Hai măine la săniuș!
- b. Ne mai certăm din când în când.
- c. El poate merge ziua următoare la muzeu.
- d. Acesta este cântecul de interpretat diseară.
- e. Timidă dintotdeauna, Maria a luat lecții de vorbit în public.

3. Rescrie enunțurile date, transformând circumstanțialul de timp în subordnata corespunzătoare:

- a. *Încurajată din copilărie, tânăra a ajuns un medic de succes.*
- b. *Intrând în casă, l-a sunat pe Mihai.*
- c. *Mă supăram prea repede în tinerețe.*
- d. *La aniversarea următoare voi invita mai mulți colegi.*
- e. *Oamenii se odihnesc după cules.*

4. Alcătuiește câte un enunț în care cuvântul *seara* să aibă, pe rând, funcția sintactică de:

- a. subiect;
- b. atribut;
- c. circumstanțial de timp.

5. Ești interesat de istoria românilor. Redactează o scrisoare adresată unui prieten care îți împărtășește pasiunea, pentru a-i relata ce te-a impresionat în ultima carte citită pe această temă.

În redactarea scrisorii, vei folosi:

- cinci circumstanțiale de timp realizate prin părți de vorbire diferite;
- un circumstanțial de timp realizat prin propoziție subordonată.

6. Notează X în dreptul fiecărei afirmații pentru a stabili corectitudinea sau incorectitudinea acesteia.

Afirmații	Corect	Incorect
În enunțul: <i>Nu îmi amintesc clar momentul când am întâlnit-o pe cea mai bună prietenă a mea.</i> , există un circumstanțial de timp realizat propozițional.		
Circumstanțialul de timp din enunțul: <i>În fiecare luni ne întâlnim cu prietenii la o cafea.</i> , este realizat prin adverb de timp.		
Regentul circumstanțialului de timp din enunțul: <i>Nu era sigură că va putea părăsi incinta când o vor face și ceilalți.</i> , este un verb la infinitiv.		
Subordonata circumstanțială de timp din enunțul: <i>Maria înoată, în timp ce prietena ei face scufundări.</i> , este introdusă prin locuțiune conjuncțională.		
Circumstanțialul de timp din enunțul: <i>Petrecem Crăciunul la părinții mei an de an.</i> , are ca regent substantivul comun, în acuzativ, <i>părinții</i> .		
În enunțul: <i>Ajungând prea târziu, nu s-a mai putut face nimic.</i> , verbul la gerunziu are funcție sintactică de circumstanțial de timp.		
În enunțul: <i>În timpul ce l-am petrecut în tabără am cunoscut oameni minunați.</i> , nu există un circumstanțial de timp realizat propozițional.		

7.

- Delimitează frazele următoare în propoziții.
- Identifică propozițiile circumstanțialele de timp.
- Precizează, pentru fiecare propoziție circumstanțială de timp, valoarea gramaticală a termenului regent și a elementului de relație prin care este introdusă în frază.

a. *Hai la plimbare cu bicicleta de-a lungul lacului, până nu începe ploaia!*

b. *Când a intrat în camera lui și a văzut că băiatul nu făcuse curățenie, mama l-a luat la rost.*

c. *Trădat de boieri când nici nu se aștepta, voievodul a pierdut tronul.*

d. *Medicul îi anunță pe pacienți că nu mai poate oferi consultații după cine este acum ultimul la rând.*

e. *Experiența te va ajuta să descoperi că un om amabil la orice oră îl cauți este mai greu de găsit.*

f. *Dezamăgit oricând greșește un exercițiu, copilul nu reușește să se mai concentreze la celelalte.*

g. *Și-a dat seama că rezolvând temele înainte să citească teoria, greșește.*

8. Completează fiecare enunț de mai jos cu câte o propoziție circumstanțială de timp introdusă prin elementul de relație indicat:

- a. *Circulă cu tramvaiul* [adverb relativ]
- b. *A ieșit la plimbare* [locuțiune conjuncțională subordonatoare]
- c. *Vei veni la tablă* [pronume relativ]
- d. *Iese din joc* [adverb nehotărât]

9. Scrie pe spațiile punctate litera corespunzătoare enunțului din stânga, în care circumstanțialul de timp este realizat prin partea de vorbire indicată în coloana din dreapta:

- a. *A ajuns la restaurant înaintea tuturor invitaților.* ... adverb de timp simplu;
- b. *La colindat, și-a pierdut bocancii prin zăpadă.* ... substantiv în cazul acuzativ;
- c. *Să-ți înveți rolul până săptămâna viitoare!* ... adverb de timp compus;
- d. *L-am sunat târziu, pe la ora 20.00.* ... substantiv în cazul genitiv;
- e. *Îmi vine rândul după al doilea.* ... formă verbală nepersonală;
- f. *Alaltăieri, în Bucegi, s-a produs o avalanșă.* ... numeral cu valoare pronominală.

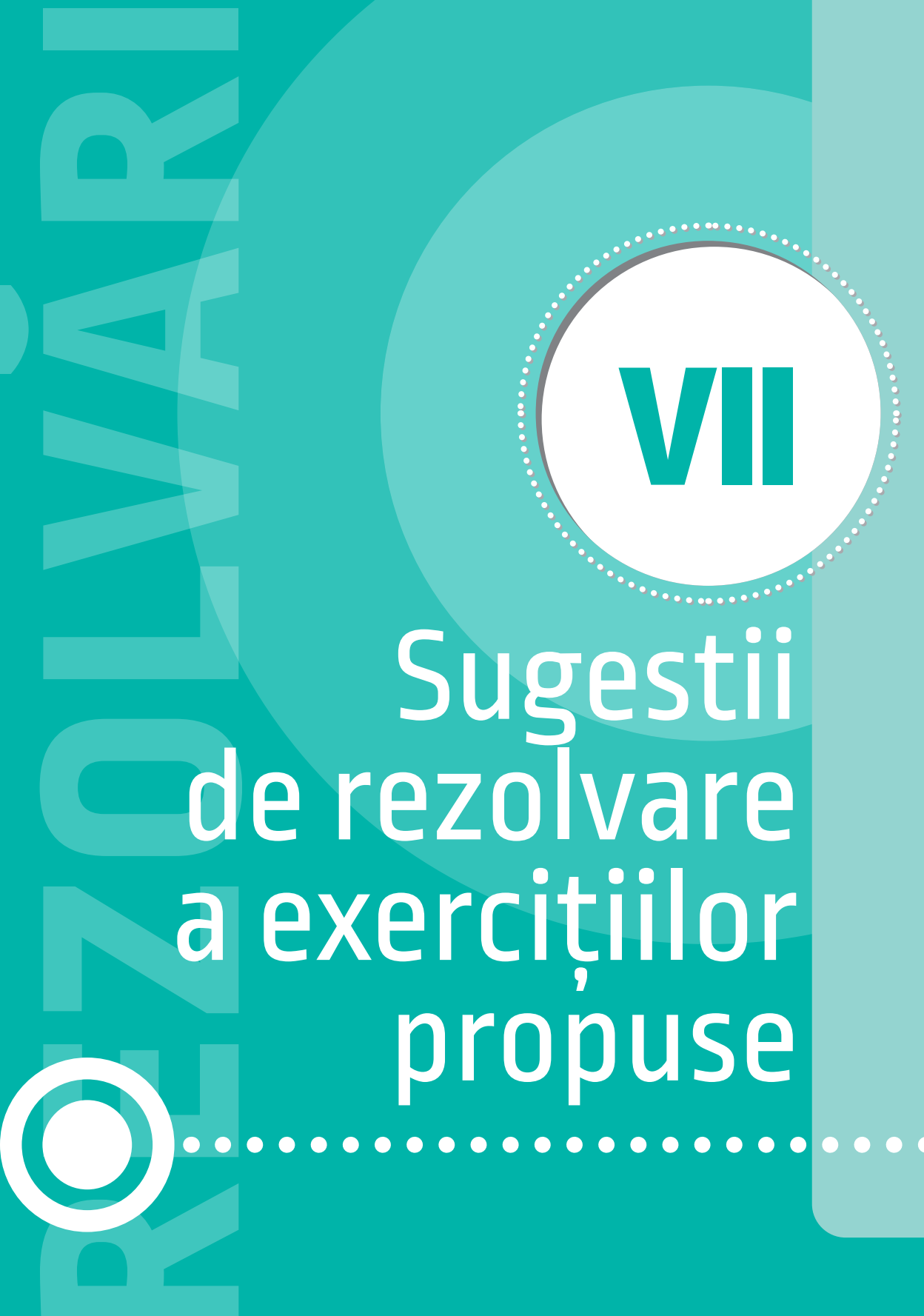
10. Notează „x” în caseta corespunzătoare enunțurilor în care cuvântul evidențiat este circumstanțial de timp exprimat prin substantiv:

- a. Ploile de **toamnă** sunt reci.
- b. **Toamna** se culeg viile.
- c. În **toamna** aceea, ploile nu se mai opreau.
- d. După **drumul** acela pietruit, se află o înfundătură.
- e. După **drum**, a tras un pui de somn.
- f. Fără busolă, mergeam la **răsărit**, ca să nu ne rătăcim.
- g. Pasagerii s-au imbarcat până la **răsăritul** soarelui.

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

11. Identifică funcția sintactică a cuvintelor care se subordonează verbului-regent *a ține*, în enunțurile următoare. Precizează câte un sinonim pentru verbul *a ține* din enunțurile în care acesta este regent pentru un circumstanțial de timp.

- a. **Ține** la familia lui foarte mult.
- b. **Ține** bine de mâner!
- c. **Ține** o sacoșă în mână.
- d. **Ține** cu echipa lui.
- e. Ședința **ține** de două ore.
- f. **Ține** de bani pentru economii.
- g. Mâncarea **ține** câteva zile, apoi se alterează.

VII

Sugestii de rezolvare a exercițiilor propușe

I. ELEMENTE DE VOCABULAR

1. RELAȚII SEMANTICE

1.

a. *vasul* = nava*vibra* = răsună*neobosit* = continuu, susținut*la fel* = identice*tăcu* = se opri*agitație* = nervozitate*să se producă* = să aibă loc*se scufundară* = se adânciră*mirosi* = aduimecă*frigea* = ardea*dispărea* = se făcea nevăzut*uimea* = mira*din nou* = iar*rușinat* = stânjenit*prima* = întâia**b.** *neobosit* = intermitent, întrerupt, slab**c.** *zi* ≠ noapte**d.** *a tăcea*: Auzind foșnet în pădure, toți au tăcut. (sens propriu: a face liniște)*puls*: Tensiometrul arată că am pulsul slab. (sens propriu: mișcare ritmică a pereților arterelor, generată de volumul de sânge pompat de inimă)Am prins pulsul evenimentelor cu mult înainte să vii tu. (intră în componența locuțiunii verbale a *prinde pulsul*, sinonimă cu a se familiariza, a intra în atmosferă)*a se scufunda*: Scafandru se scufundă pentru a căuta vestigii. (sens propriu: a se băga cu totul în apă)

Soarele s-a scufundat după dealuri. (fig. a apune)

a vibra: Sufletul său vibra la auzul melodiei atât de îndrăgite. (fig. a rezona)**2.** În unele târguri de provincie există case a căror vedere îți inspiră o tristețe egală cu aceea pe care ți-o provoacă mănăstirile cele mai întunecate, landele cele mai anoste/plictisitoare sau ruinele cele mai triste.

Honoré de Balzac, Eugénie Grandet

Nu simțea nimic. Auzea în jurul ei glasuri, pași, chemări, dar totul surd și cenușiu, ca un soi de pastă sonoră, din care numai câteodată se desprindea cu o bruscă acuratețe un clopot de tramvai sau un țipăt, pentru ca de îndată să reintre în aceeași rumoare stinsă.

Mihail Sebastian, Accidentul

O eternitate să ne fi întâlnit, tot mai ușor i-ar fi scăpat lui o mărturisire decât mie o întrebare.

Mateiu Caragiale, Craii de Curtea-Veche

3. liniștite ≠ zgomotoase
străin ≠ indigen
nelocuite ≠ locuite, animate
ștearsă ≠ expresivă
rece ≠ caldă

își aduse aminte ≠ uită
lung ≠ scurt
nervos ≠ calm
departe ≠ aproape
slab ≠ puternic

4. moral ≠ imoral
poetic ≠ apoetic
normal ≠ anormal
real ≠ ireal
lizibil ≠ ilizibil
inteligibil ≠ ininteligibil

posibil ≠ imposibil
încrezător ≠ neîncrezător
dezirabil ≠ indezirabil
a păgubi ≠ a despăgubi
potrivit ≠ nepotrivit

5. abate

Abatele mănăstirii a ținut o cuvântare în fața credincioșilor. (stareț)
Nu ne putem abate de la potecile marcate. (a se îndepărta)

ban

Sper ca banul aruncat în fântână să-mi poarte noroc. (monedă)
Banul Craiovei a fost mazilit. (dregător domnesc)

cap

Iau medicamente, deoarece mă doare capul. (parte a corpului)
Capul Bunei Speranțe se află în sudul Africii. (promontoriu)

corn

Cornul animalului a străpuns materialul cortului. (formațiune dură care crește pe craniul animalelor)

Cornul este un arbust întâlnit în zonele de deal și de munte. (arbust)

bursă

Am investit toți banii la bursă. (piață unde se tranzacționează valori mobiliare, mărfuri, valute)

Elevii care au rezultate bune iau burse de merit. (alocație bănească dată de o instituție/de stat unui elev)

arie

Mașinile agricole seceră grâul pe arie. (suprafață de teren)
Soprana interpretează o arie puțin cunoscută melomanilor. (compoziție muzicală)
Aria dreptunghiului este ușor de aflat. (măsură a unei suprafețe)

cer

Eu cer ceea ce mi se cuvine. (a solicita)
Cerule este roșiatic la ceas de apus. (spațiu cosmic)
Pădurarii au tăiat mai mulți ceri în această rezervație naturală. (arbore înrudit cu stejarul)

carieră

În excursia organizată de școală, am vizitat o carieră de marmură. [exploatare minieră de suprafață]

Mulți absolvenți ai facultății fac carieră în cercetare. [profesie]

curent

Romantismul este un curent literar manifestat în secolul al XIX-lea. [mișcare artistică]

Dinspre mare vine un curent de aer rece. [mișcare a unei mase de aer]

război

Războiul de țesut este expus într-o sală a muzeului. [unealtă casnică de țesut]

O parte a armatei a fost concentrată în zone de război. [conflict armat]

furnicar

Copilul a călcat pe un furnicar. [mușuroi]

La gradina zoologică am văzut un furnicar. [mamifer cu capul lung și îngust, cu bot ascuțit]

somn

Somnul trăiește în ape adânci. [pește răpitor]

Somnul este benefic pentru sănătate. [stare fiziologică de repaus]

temporal

Osul temporal intră în componența craniului. [os situat în regiunea tâmpiei]

Elevii au căutat un reper temporal în text. [care se referă la timp]

6. oral/orar

Igiena orală este obligatorie pentru sănătatea dinților.

Intervalul orar pentru eliberarea documentelor a fost modificat.

aluzie/iluzie

Discursul său face aluzie la evenimente istorice recente.

Adolescența este o vârstă a iluziilor.

dependență/dependință

Dependența de jocurile video mi-a răpit timp prețios.

Tata și-a mutat atelierul într-una dintre dependențele casei. [construcție, anexă]

consultație/consultare

Medicul mi-a recomandat o consultație de specialitate.

Proiectul de lege a fost supus consultării publice.

a recuza/a refuza

În această etapă a procesului, mai mulți martori au fost recuzați. [a respinge, a nu recunoaște competența unui martor]

Copilul a refuzat meniul de la grădiniță.

iminent/eminent

Seismele reprezintă un pericol iminent în regiunile vulcanice.

Studentul eminent s-a remarcat prin rezultate de excepție.

suveran/suzeran

Suveranul pontif a vizitat țara noastră.

Am învățat la istorie despre state suzerane. [care exercită autoritate asupra altor state]

monah/monarh

Matei a îmbrățișat viața de monah.

Prin reformele sale, monarhul țării a asigurat bunăstarea oamenilor.

literar/literal

Elevii studiază opere literare clasice.

Textul a fost tradus literal.

virtuoz/virtuos

El este un virtuoz al viorii.

Acțiunile pe care le întreprinde relevă caracterul său virtuos.

7.

a. Fotbalistul **degajează** mingea în careul advers.

b. Matei **îndoie** rigla de câte ori are emoții.

c. Sportivul își **contractă** musculatura de câte ori ridică greutatea.

d. Elevii au văzut pe platourile de filmare cum se **turnează** o peliculă cinematografică.

e. Apa **reflectă** razele soarelui.

f. Elevul **reflectează** asupra temei propuse pentru dezbateri.

8.

a. Pacientului i-a fost **prelevat** țesut osos.

b. Unchiul meu este un **virtuoz** al pianului.

c. Nu știu care a fost **conjunctura** în care s-a produs accidentul.

d. Industria **petrolieră** este profitabilă.

e. Elevii citesc operele **literare** recomandate de profesori.

f. Colega mea de bancă a fost **enervată** de îngâmfarea lui Andrei.

g. La reuniunea **familială** au venit multe rude.

h. Cercetătorul a **contractat** virusul în expediția ce a avut loc în jungla amazoniană.

9. Cuvintele subliniate au sens figurat. Acestea intră în componența unor figuri de stil precum metafore, epitete și personificări, ce conferă expresivitate discursului liric.

Metaforele troiene *călătoare*, *zale*, *fiori de gheață* oferă expresivitate discursului poetic prin analogiile create: norii sunt asemenea unor troiene călătoare ce străbat infinitul celest, stratul de nea care acoperă pământul ia forma unei zale

Sugestii de rezolvare a exercițiilor propuse

argintii, iar gerul este resimțit asemenea unor flori de gheață. Epitetul *argintie* are efect cromatic, completând tabloul hibernal conturat în text. Personificările *cerne, se îmbracă, umeri, se prevede*, epitetul cu valențe personificatoare *palid* relevă imaginea naturii văzute asemenea unei ființe care se metamorfozează în anotimpul hibernal etc.

- 10.** Bunica **cerne** făina înainte de a o folosi la prăjituri. [sens propriu de bază]
 Mașinile de dezăpezire au curățat **troienele** din oraș. [sens propriu de bază]
 Păsările **călătoare** au pornit spre țările calde. [sens propriu secundar]
 Frigul îmi dă **flori** în tot corpul. [sens propriu de bază]
 Am luat un cub de **gheață** din congelator. [sens propriu de bază]
 Umerii cămășii sunt șifonați. [sens propriu secundar]
 Războinicul îmbracă **zalele** pentru a fi protejat. [sens propriu secundar]
 Brățara primită este **argintie**. [sens propriu de bază]
 Copilul **se îmbracă** în hainele de școală. [sens propriu de bază]
 Lumina **palidă** din încăpere era greu de suportat. [sens propriu secundar]
 În acest document nu **se prevede** nicio despăgubire. [sens propriu de bază]

11. DE EXEMPLU:

Trebuie să acționăm **altfel**. Mie îmi place un **alt fel** de mâncare.

Nu întârzie **defel/deloc** [niciodată], acum a fost o excepție. Este **de fel/de loc** din Transilvania.

Răspunde **numaidecât** când este solicitată. Răspunde **numai de cât** i-a fost repartizat.

Odată, cândva, trăia un rege foarte bogat. A răspuns **o dată**, nu de două ori.

Vorbește **întruna**, este foarte obositor. **Într-una** din zile vom merge la plimbare.

12.

A acoperit patul cu o pătură. I-a acoperit retragerea.	P
Au avut un acord cu privire la acest proiect. A făcut un acord gramatical.	P
A acordat atenție discuției. Și-a acordat vioara.	O
A aranjat cărțile în bibliotecă. S-a aranjat bine în noua locuință.	P
Bate covoarele înainte de Paște. Bate la ușă.	P
Are cap de matematician. Era cap al revoltei.	O
Vedea pentru prima dată un elan . Și-a luat elan și a sărit.	O
Acest lucru cădea în sarcina lui. Ploaia cădea fără oprire.	P
Se lovise la cot . Râul face un cot pentru a ocoli orașul.	O
Aluneca lin pe gheață. A pescuit un lin .	O
Sărea șotronul pe picioarul stâng. Picioarul podului s-a prăbușit.	P

2. MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

1. *tineret* – substantiv comun; *bunătate* – substantiv comun; *frățeste* – adverb de mod; *nemțește* – adverb de mod

2. augmentative: *pietroi*, *băiețandru*, *grăsan*; substantive colective: *apăraie*, *brădet*, *studentime*, *aluniș*; diminutive: *fetișoară*, *albăstrică*, *răuleț*, *cuvințel*, *pisicuț*

3. *copilaș*, *băiețaș*; *bunătate*, *puținătate*; *osteneală*, *aiureală*; *bucătăreasă*, *lumânăreasă*; *macaragiu*, *geamgiu*; *tinerime*, *profesorime*; *trebuință*, *nevoință*; *păltiniș*, *aluniș*; *lupoaică*, *leoaică*; *albuș*, *cățeluș*; *îneacăcios*, *sfărâmicios*; *ursuleț*, *gărduleț*; *bunuță*, *finuță*

4. *citi* – *cititor*, *reciti*; *gândi* – *gânditor*, *răzgândi*

5. *astăzi* – subordonare (atributivă), *deodată* – juxtapunere, *proces-verbal* – subordonare, *nouăsprezece* – subordonare (eterogenă), *binevoi* – subordonare, *româno-chinez* – juxtapunere, *numai* – juxtapunere, *fiindcă* – juxtapunere

6. a. *filon*; b. *lăcuit*; c. *alint*

7. a. *răsărit*; b. *zilnic*; c. *alerga*

8. *Făt-Frumos*, *redactor-șef*, *pieile roșii*, *pursânge*

9. *dl*, *d-ta*, *prof.*

10. *oarece* – compunere prin juxtapunere; *zgârie-nori* – compunere prin subordonare; *albastrul* – conversiune din adjectiv în substantiv comun; *curajos* – conversiune din adjectiv în adverb de mod; *împacheta* – derivare cu prefixul *în-* (devenit *îm-* înainte de *p*) + *pachet* + sufixul *-a*; *aeroport* – compunere cu prefixoid *aero-* + substantivul *port*

11. *Îmi* spune că vrea să îmi facă un *bine*. (pronume personal, substantiv comun); Vrea *și* tata să discutăm despre cartea *citită*. (semiadverb, adjectiv participial); Zborul *lin* se afunda în *adâncul* cerului. (adjectiv, substantiv comun); Era *un nimeni*

Sugestii de rezolvare a exercițiilor propuse

care se bucura de o nenorocire a altcuiva. [substantiv comun, articol nehotărât];
Dimineața, *privea deasupra, spre cerul transformat în pânză de pictor.* [adverb de timp, adverb de loc]

12. forme corecte: *albaiulian, antiaerian, transsiberian, pursânge, dacoromân, nemaipomenit, electrocasnic, galben-închis, oriîncotro, hodoronc-tronc, vreunul, bună-credință*

13. a.

14. b.

15. c.

16. *biosferă* – înveliș al Pământului format din organisme vii, de pe uscat, din apă, aer, sol;

democrație – formă de guvernare în care supremația aparține poporului;

ignifug – care se aprinde și arde foarte greu sau care nu arde deloc, împiedicând propagarea focului;

paleospeologie – studiu al cavernelor și al apelor subterane din trecutul erelor geologice.

II. FONETICĂ, ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1.

v	o	a	l
c	s	v	c

c	r	i	t	e	r	i	u
c	c	v	c	v	c	s	v

v	i	e	ț	u	i
c	s	v	c	v	v

p	i	o	n	i	e	r
c	v	v	c	s	v	c

p	i	a	t	r	ă
c	s	v	c	c	v

a	r	g	o	u
v	c	c	v	s

2. *inginer* – 7 litere, 7 sunete, *extraterestru* – 13 litere, 14 sunete, *ceapă* – 5 litere, 4 sunete, *eu* – 2 litere, 3 sunete, *eram* – 4 litere, 5 sunete, *chilipir* – 8 litere, 7 sunete, *îngheț* – 6 litere, 5 sunete, *gherghef* – 8 litere, 6 sunete, *ciolan* – 6 litere, 5 sunete, *cheală* – 6 litere, 4 sunete, *eră* – 3 litere, 3 sunete, *lucioasă* – 8 litere, 7 sunete

3. seria c.

4. doar, pui, leac, rău, vâsc, pleosc, știu, parc, vreasc, beat, iar, ghiont, chioșc

5.

a.	Vino-n codrul cu verdeață	8	b.	Aci dau de o comoară ce se află-n al meu drum	15
	Und' isvoare plâng în vale!	8		Și mă-mbăt de bogăție cum te-mbeți de un parfum.	15
	Mihai Eminescu, Dorința			Aci văd că tot poporul mă ridică la mărire,	16
c.	Și-au trecut de-aseară clipe,	8		Fermecat de-o vorbă numai, de-o mișcare, de-o privire	16
	Și-au trecut de-aseară ore,	8		Alexandru Macedonski, Aripă	
	Și-ale zorilor aripe	8	d.	Și nu l-aș vrea nici prea cuminte,	9
	Fluturatu-mi-au grăbite,	8		Și nici din cale-afar-nebun;	8
	Ca și clipele trăite	8		Nici prea de tot supus s-asculte,	9
	Pe-albul treptelor sonore.	8		Dar nici să rădă de ce-i spun.	8
	Ion Minulescu, Romanța cheii			Elena Farago, Dacă mi-aplec smerit genunchii	

6. a. Rucsacurile erau pregătite pentru escaladare. Toți copiii așteptau să-și ia bagajul și să pornească. Nu știau de cât timp aveau nevoie, de vreme ce stătea să plouă.

b. Mi-am dat seama că o simplă pizza îți poate schimba viața. Așa cum spui că un profesor sau un părinte o poate face. Desigur că, de vreme ce am afirmat asta, trebuie să și demonstrez: sunt un copil bine-crescut.

c. M-am dus la piață cu bunica să cumpărăm prune brumării și struguri. Pesemne că vom reuși.

7.e.

8.d.

9.d.

Sugestii de rezolvare a exercițiilor propuse

10. b., c.

11. a. – 4 diftongi, b. – 6 diftongi, c. – 3 diftongi, d. – 5 diftongi, e. – 2 diftongi

12. b., f. și g.

13. A. d., B. d.

14.

	Vocală	Semivocală	I șoptit	Nu se aude
ziua	X			
măine		X		
trunchi				X
prunci				X
soluție	X			
piesă		X		
porți			X	
închis	X			
ciorbă				X
rezolvi			X	

15. a., b., d. – 2, e. – 3, c. – 1

16. adică, avarie, doctoriță, regizor, taxi, aripă, matur, miros

17. pârghie, baclava, organizare, reporter, șervet, lozincă, peșteră, ferigă, trufaș, debut

18.

<u>N</u> odul de cale ferată este în orașul Ploiești.	Medicul a descoperit un <u>no</u> dul la mână.
Oamenii aceia ară <u>ț</u> arina.	<u>Ț</u> arina este împărăteasa Rusiei.
Le-am cunoscut pe <u>a</u> cele fete.	<u>A</u> cele veninoase ale albinelor i-au amorțit piciorul.
I-a cumpărat două <u>t</u> orturi de ziua lui.	Acuzațiile tale sunt adevărate <u>tortu</u> ri.

19.

a. **diftong, triftong, vocale în hiat**

În **soare**le ce **moare** se rumenește **zarea**
 Și purpura **amurgul** și-**o** întuneacă. Pe valuri
 Se-nalță și recade și tragic urlă **mare**
 Cu **fúrie** mânăta de **fluxu-i** către maluri!
 În ceața depărtării năluci de pânze **pier**,

Și cenușiu-nghite **adâncurile-albastre**.
Iar eu, privind cum **noaptea** cuprinde-ntregul cer,
 Zăresc cum se ridică din umbră **două** **astre**!
 Ce **viu** străluce **unul** și focul **lui** cel vast

S-aprinde-n cer **deodată** și-n tremurul de spume
 Celalt **abia** sclipește, și totuși ce contrast:
 Cel mare este farul, **iar** cel mic **e o** lume!

Cincinat Pavelescu, *Două stele*

b. Substantivul **fúrie** are accentul modificat.

c. **cenușiu-nghite** [*cenușul înghite*] – cratima leagă două cuvinte rostite împreună, marchează căderea vocalei **î** și micșorarea numărului de silabe pentru păstrarea măsurii și a ritmului versurilor.

S-aprinde-n – prima cratimă marchează elidarea (căderea) vocalei finale **e** și rostirea împreună a două cuvinte diferite pentru păstrarea ritmului și a măsurii, iar a doua este folosită pentru a reproduce rostirea împreună a două cuvinte diferite, marcând căderea vocalei **î**, în același scop al păstrării ritmului sau a măsurii.

d. În cele două forme lexicale (**străluce**, **celalt**) este redus numărul de silabe din motive prozodice.

! Cuvântul **compus deodată** se pronunță, în acest text, cu diftong, într-un tempo rapid, pentru respectarea elementelor de versificație: ritm, măsură.

20. Apostroful marchează căderea unei silabe: a. (*poa-te, juma-te*) sau a unui grup de silabe: c. (*tre-bu-ie*). Cratima marchează legătura dintre două cuvinte: a. (*să îmi, nu o*), b. (*a îi*), precum și căderea unor sunete. Punctul este folosit pentru abrevierea unor cuvinte: c. (*exercițiu, pagina*) și scrierea datei: b. (*01.12*).

Bara oblică înlocuiește cuvântul **din**: c. (*din culegere, din manual*) sau arată posibilitatea de a alege între două denumiri ale aceleiași realități, înlocuind conjuncția **sau**: c. *funcțiile sintactice sau părțile de propoziție*.

21. Nu se despart la capăt de rând: datele [15 septembrie], numele de persoane [Croveanu Angela], numele instituțiilor [Școala nr. 524], numele de localități [Curtea de Argeș].

Se evită despărțirea la capăt de rând care se suprapune cratimei [am cunoscut-o, d-na, ne-am, m-am], a elementelor din compunerea numeralelor ordinale [a cincea], a unei singure litere de restul cuvântului [e-ra].

Sunt greșit despărțite în silabe cuvintele: șc-oala, noa-stră, văz-usem, rem-arce.

22. a. paralelipipedic, istoriograf, respectuoasă, prigoană

b. păsărește, presupoziție, entuziasm, productivitate

III. PĂRȚILE DE VORBIRE

1. VERBUL

1. *am sosit* – mod indicativ, timp perfect compus, persoana I, singular, formă afirmativă

se pregătea – indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular, formă afirmativă

să facă – conjunctiv, prezent, persoana a III-a, singular, formă afirmativă

e – indicativ, prezent, persoana a III-a, singular, formă afirmativă

ar plăcea – condițional-optativ, prezent, persoana a III-a, singular, formă afirmativă

să am – conjunctiv, prezent, persoana I, singular, formă afirmativă

nu băga – imperativ, prezent, persoana a II-a, singular, formă negativă

nu fierbe – indicativ, prezent, persoana a III-a, singular, formă negativă

nu scoate – imperativ, prezent, persoana a II-a, singular, formă negativă

zice – indicativ, prezent, persoana a III-a, singular, formă afirmativă

2. *am vrut* – mod indicativ, timp perfect compus

să rezolv – mod conjunctiv, timp prezent

voi pierde – mod indicativ, timp viitor

nu recunosc – mod indicativ, timp prezent

mergeam – mod indicativ, timp imperfect

vino – mod imperativ

citiserăm – mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect

copsei – mod indicativ, timp perfect simplu

aș fi vrut – mod condițional-optativ, timp perfect

ați spălat – mod indicativ, timp perfect compus

3. *Află; este; creezi, ar putea*

4.

- Voiam să creez o compunere cât mai atractivă, deși nu mi-a ieșit decât parțial.
- Colegul meu a mai învățat o poezie nouă, după ce citi multe altele.
- Auziseși de mai demult că nu se așază/așează (v. DOOM³) toate florile în aceeași jardinieră, dar nu voiai să copiezi aranjamentul floral al nimănui.
- Nu scoateți capul pe fereastră, faceți cum vi se spune! Nu mai zice așa, că trebuie să fii corect în exprimare!

5.

Verbe predicative	Verbe copulative
Știam	devin (copleșitoare)
voiam	s-a făcut (învățătoare)
să profesez	
Cred	
facem	
definesc	
rezervă	
a plăcut	
să învețe	

6. a fi: verb copulativ; verb predicativ; verb copulativ; verb auxiliar; verb predicativ; verb predicativ; verb copulativ; verb predicativ; verb auxiliar; verb auxiliar

7. a învăța – subiect; veni – complement direct; de a urmări – atribut verbal, a zbura – complement prepozițional

8. a citi – infinitiv, subiect; a învăța – infinitiv, nume predicativ; pentru a se cultiva – infinitiv, circumstanțial de scop; pornind – gerunziu, circumstanțial de cauză; a participa – infinitiv, complement prepozițional; uitându-se – gerunziu, circumstanțial de timp; de prezentat – supin, nume predicativ

9. [am] căutat – modul indicativ, timpul perfect compus; [nu] aș fi sunat – modul condițional-optativ, timpul perfect; să fi uitat – modul conjunctiv, timpul perfect; vei fi plecat – indicativ, viitor anterior

Sugestii de rezolvare a exercițiilor propuse

10. a pierde, a discuta, a cere, a chema, a crede, a scrie, a alerga, a pleca, a vedea, a citi

11. a. 7 verbe (**Atenție! Se numără toate verbele, indiferent de natura lor: predicative, copulative, auxiliare.**)

12. În text sunt: trei verbe predicative, un verb copulativ și două verbe auxiliare.

13. *Cristi* (subiect), *corect* (circumstanțial), *la întrebările* (complement)

14. subiectul *bunica*, numele predicativ *o persoană*

15. c.

16. *Copiii să alerge, să cânte și să emane veselie.*

Copiii ar fi cântat, ar fi alergat și ar fi emanat veselie.

Când verbele sunt la indicativ, prezent, acțiunile sunt certitudini, exprimate ca adevăruri general-valabile. Când verbele sunt la conjunctiv, enunțul exprimă o posibilitate, o dorință, iar când sunt la condițional-optativ, trecut, exprimă o dorință, o opțiune realizabilă în anumite condiții.

17. *au admirat* – mod indicativ, timp perfect compus; *se întoarseră* – mod indicativ, perfect simplu; *căpătase* – mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect; *în-miresma* – mod indicativ, timp imperfect; *părea* – mod indicativ, timp imperfect; *să doarmă* – mod conjunctiv, timp prezent; *ar fi putut* – mod condițional-optativ, perfect; *s-a întâmplat* – mod indicativ, timp perfect compus.

19.

a. ***Am căutat ce credeai că pierduseși.***

b. ***Fiecare va învăța să răspundă pentru ceea ce a spus că face, dar nu a făcut.***

c. ***Dincolo de pădure s-ar fi aflat un lac pe care aveau de gând să-l exploreze; se gândeau la târâmurii minunate de pești și alge, dar nu au găsit decât ceea ce localnicii aruncau de zeci de ani, lucruri care fuseseră îngropate în mâl.***

d. ***Să fi întrebat despre asta, tot ce își pusese în cap s-ar fi năruit ca un castel de nisip pe care îl ating valurile mării.***

e. ***Tu trebuia să fi știut că habar nu am de nimic.***

f. ***Îl copleși o bucurie vioaie, care-i înfrigura inima spre trupul din preajmă: zbor viu de pe o creangă de cireșe coapte.*** (Ionel Teodoreanu, *Vacanța cea mare*)

g. Mitologia optzecistă **se fundamentează** inclusiv pe spiritul disident (adică liber, ceea ce **reprezenta** o primejdie în ultimul deceniu de comunism) al Cenaclului de Luni. (Cosmin Ciotloș, *Cenaclul de Luni*)

h. **Se crăpa de ziuă. Sufla** un vânticel dinspre uscat și marea **se înfiora**; un ușor miros de cimbrisor **cobora** dinspre uscat, și Kosmas, în picioare la proră, **respira** adânc sânul patriei. Stânci sălbatice **se sumețeau** în fața lui, ici-colo copaci **schita**u pete întunecate, în depărtare crestele munților **deveneau** trandafirii. (Nikos Kazantzakis, *Creta*)

EXEMPLE DE ANALIZĂ:

se înjghebă = verb predicativ, personal, intransitiv, conjugarea I, mod indicativ, timp perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

am căutat = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea I, mod indicativ, timp perfect compus, persoana I, numărul singular/plural, funcție sintactică de predicat verbal

credeai = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea a III-a, mod indicativ, timp imperfect, persoana a II-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

pierduseși = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea a III-a, mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect, persoana a II-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

va învăța = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea I, mod indicativ, timp viitor, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

să răspundă = verb predicativ, personal, intransitiv (folosit cu sensul *să răspundă de/pentru ceva*), conjugarea a III-a, mod conjunctiv, timp prezent, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

s-ar fi aflat = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea I, mod condițional-optativ, timp perfect, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

aveau de gând = locuțiune verbală etc.

fuseseră îngropate = verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea I, mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal, construcție pasivă

trebuia = verb predicativ, impersonal, intransitiv, conjugarea a IV-a, mod indicativ, timp imperfect, numărul singular, funcție sintactică de predicat verbal

20.

Fiecare vacanță petrecută la țară, la bunici, este un prilej de bucurie. Fie că este vorba de vacanța de vară, cea mai lungă și mai încântătoare, fie că petrecem în familie sărbătorile pascale, fie că împodobim bradul în așteptarea lui Moș Crăciun, timpul petrecut alături de bunici este neprețuit. Am prieteni la care revin cu drag anotimp de anotimp, făcând tot soiul de trăsni – cel puțin așa mi se pare mie! –

sau plecând în expediții la balta de lângă sat sau la cișmea sau organizând rapid un meci de fotbal pe uliță. Uneori, bunicul intră în jocul băieților mai mari și încearcă un dribling care stârnește admirația tuturor, dar, mai ales, a bunicii, deși nu vrea să recunoască, pentru că, adesea, îl admonestează că nu are motive să intervină în jocul nostru.

Întotdeauna vacanțele trec repede. Nu mi-aș fi imaginat niciodată că voi tânji atât după timpul petrecut în livadă, lenevind sub un măr, cu o carte în mână, sau pe uliță. Dacă e foarte cald, bunica știe să ne răcorească frecvent cu o socată sau cu înghețată de casă. Iarna, în schimb, bunicul ne spune cu foc tot soiul de povești din tinerețea lui.

Alternanța timpurilor verbale se explică prin alternanța secvențelor narative cu cele descriptive. De asemenea, prezentul cu valoare eternă alternează cu viitorul pentru a sugera potențialitatea devenirii, vârsta matură a celui care povestește.

2. SUBSTANTIVUL ȘI ARTICOLUL

1. a. un pescăruș, b. ouăle, c. pH-ul, d. macaragii

2. d. 3. b. 4. b.

5. bunăvoință – compunere prin subordonare

OZN-uri – compunere prin abreviere

băietanii – derivare cu sufix

SF-uri – compunere prin abreviere

fînțele – derivare cu sufix

câștig – derivare regresivă

binele – conversiune

6. drumul, roatele, umbra, soarele, raze, niște stropituri, noaptea, o geană, dunga, satul

7.

a. Îi dau **fetei** o floare.

b. A ajuns **înaintea mamei**.

c. **Aducerile-aminte** nu îmi dau pace.

d. Fusese chemată la masă **de loana**.

e. Doamna **Popescu** este noua **directoare**.

8.

a. **În curtea** (Ac.) **casei** (G) este **un stejar** (N) uriaș.

b. Mă bucură **reușita** (N) în ciuda **opreliștilor** (G).

c. Mergea **contra vântului** (G) și **obrajii** (N) săi ajunseseră **niște mere** (N) coapte.

CUPRINS

Cuvânt-înainte	5
Abrevieri	7
I. ELEMENTE DE VOCABULAR	9
1. Relațiile semantice	10
Sinonimele	10
Antonimele	12
Cuvintele polisemantice	13
Omonimele	14
Paronimele. Atracția paronimică	17
Să exersăm!	19
2. Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului	22
Derivarea	22
Tipuri de derivare	23
1. Derivarea cu prefixe	23
2. Derivarea cu sufixe	23
3. Derivarea parasintetică	24
4. Derivarea regresivă	24
Compunerea	25
Tipuri de compunere	25
1. Compunerea prin subordonare	25
2. Compunerea prin juxtapunere	25
3. Compunerea prin abreviere	26
Conversiunea	26
1. Substantivizarea	26
2. Adjectivizarea	27
3. Adverbializarea	27
Aspecte ortografice ale cuvintelor derivate și compuse	29
1. Scrierea derivatelor cu prefixe	29
2. Scrierea derivatelor cu sufixe	29

3. Scrierea cuvintelor compuse	29
• Ortografia adjectivelor compuse	30
• Ortografia adverbelor compuse	30
• Ortografia numeralelor compuse	31
• Ortografia substantivelor compuse	31
• Ortografia verbelor compuse	32
Să exersăm!	32

II. FONETICĂ, ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE 35

1. Alfabetul limbii române. Corespondența sunet–literă	36
2. Structura fonetică a cuvintelor. Grupuri de sunete	40
3. Silaba. Despărțirea cuvintelor în silabe	45
4. Accentul	47
5. Reguli de scriere și de pronunție	49
Să exersăm!	53

III. PĂRȚILE DE VORBIRE 59

1. Verbul	60
Clasificări	62
Modurile și timpurile verbului	66
• Modul indicativ	66
• Modul conjunctiv	70
• Modul condițional-optativ	71
• Modul imperativ	72
Locuțiunile verbale	73
Formele verbale nepersonale	74
• Infinitivul	74
• Gerunziul	75
• Participiul	75
• Supinul	76
Posibilități combinatorii ale verbului	76
• Verbul – centru de grup	76
• Verbul – subordonat	77
Procedee de formare a verbelor	78
Să exersăm!	79

2. Substantivul și articolul	84
Clasificări	84
Categoriile gramaticale ale substantivului	84
• Genul substantivului	84
• Dificultăți legate de încadrarea unui substantiv într-un gen gramatical	86
• Numărul substantivului	87
• Determinarea substantivului	88
• Articolul genitival	89
• Articolul demonstrativ	89
Locuțiunile substantivale	90
Cazul substantivului și funcțiile sintactice	90
Posibilități combinatorii ale substantivului	92
Procedeele de formare a substantivelor	93
Să exersăm!	94
3. Pronumele	98
Pronumele personal	99
• Flexiunea pronumelui personal	99
• Formele pronumelui personal	99
• Funcțiile sintactice ale pronumelui personal	100
• Anticiparea și reluarea prin clitice (forme neaccentuate) pronominale personale	100
• Posibilități combinatorii ale pronumelui personal	101
Pronumele personal de politețe	102
• Flexiunea pronumelui personal de politețe	102
• Posibilități combinatorii ale pronumelui personal	103
Pronumele reflexiv	103
• Formele pronumelui reflexiv	104
• Funcțiile sintactice ale pronumelui reflexiv	105
• Posibilități combinatorii ale pronumelui reflexiv	105
Pronumele și adjectivul pronominal posesiv	106
• Formele flexionare ale posesivului	106
• Structuri cu posesivul	108
• Funcțiile sintactice ale pronumelui posesiv	108
• Adjectivul pronominal posesiv	108
• Topica adjectivului pronominal posesiv	109

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	111
● Formele flexionare ale pronumelui demonstrativ	111
● Funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ	113
● Adjectivul pronominal demonstrativ	113
● Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal demonstrativ	114
Pronumele și adjectivul pronominal interogativ	115
● Flexiunea pronumelui și a adjectivului pronominal interogativ	116
● Funcțiile sintactice ale pronumelui interogativ	118
● Adjectivul pronominal interogativ	118
Pronumele și adjectivul pronominal relativ	121
● Funcțiile sintactice ale pronomelor relative	123
● Adjectivul pronominal relativ	123
● Topica și folosirea corectă a pronumelui relativ	124
● Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal relativ	125
Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât	126
● Formele pronumelui și ale adjectivului nehotărât	126
● Funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât	126
● Adjectivul pronominal nehotărât	128
● Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal nehotărât	128
Pronumele și adjectivul pronominal negativ	131
● Formele pronumelui negativ	131
● Funcțiile sintactice ale pronumelui negativ	131
● Adjectivul pronominal negativ	132
● Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal negativ	134
Adjectivul pronominal de întărire	135
● Formele adjectivului pronominal de întărire	135
● Topică și punctuație	136
Să exersăm!	137
4. Adjectivul	142
Tipuri de adjective	142
Flexiunea adjectivului	143

Categoriile gramaticale ale adjectivului	144
Acordul adjectivului cu substantivul determinat	144
Determinarea	144
Gradele de intensitate	145
Funcțiile sintactice ale adjectivului și ale locuțiunii adjectivale	147
Să exersăm!	148
5. Numeralul cardinal și numeralul ordinal	152
Clasele de numere	152
Flexiunea numeralelor	153
Aspecte normative	154
Posibilități combinatorii ale numeralului	157
Funcțiile sintactice ale numeralului	160
Să exersăm!	162
6. Adverbul	168
Tipuri de adverbe	168
Gradele de comparație	171
Procedeele de formare a adverbilor	171
Posibilități combinatorii ale adverbului	172
Funcțiile sintactice ale adverbului și ale locuțiunii adverbiale	172
Subordonarea prin adverbe relative	173
Să exersăm!	174
7. Prepoziția	176
Tipuri de prepoziții	176
Locuțiunile prepoziționale	177
Grupul prepozițional	178
Funcții sintactice ale grupului prepozițional	178
Restricțiile de caz	179
Restricțiile de articulare	179
Restricțiile privind numărul	180
Să exersăm!	181
8. Conjunția	184
Clasificarea conjuncțiilor	184
Norme de punctuație	186
Să exersăm!	188

9. Interjecția	190
Clasificarea interjecțiilor	190
Interjecții predicative	191
Funcțiile sintactice ale interjecției	191
Punctuația interjecției	192
Posibilități combinatorii ale interjecției	192
Să exersăm!	194
 IV. ORGANIZAREA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI	197
1. Enunțul. Tipuri de enunț	198
Propoziția și fraza	199
Marcarea grafică a unui enunț	200
Clasificări	200
Enunțuri asertive/interogative/imperative/exclamative	200
Enunțuri afirmative/negative	205
Să exersăm!	207
2. Relații sintactice în interiorul unui enunț	210
Relația de dependență/de subordonare	210
Tipuri de dependență	212
Relația de nondependență/de coordonare	217
Modalități de realizare a relației de coordonare	217
Să exersăm!	219
3. Construcții incidente	220
Tipuri de construcții incidente	220
Topică și punctuație	223
Să exersăm!	225
4. Construcții eliptice	228
Tipuri de elipsă	228
Să exersăm!	230
 V. FUNCȚIILE SINTACTICE	231
1. Predicatul	232
Predicatul verbal	235
● Realizări ale predicatului verbal	235
● Acordul predicatului verbal cu subiectul	237

Predicatul nominal	238
● Verbul copulativ	238
● Alte verbe copulative	239
● Numele predicativ	240
Topică și punctuație	243
Să exersăm!	244
2. Subiectul	252
Tipuri de subiect	254
Subiectul exprimat	254
Subiectul neexprimat	254
Realizări ale subiectului	255
Acordul dintre subiect și predicat	256
Topică și punctuație	257
Să exersăm!	260
3. Complementele	264
Complementul direct	264
Realizări ale complementului direct	265
Topică și punctuație	268
Să exersăm!	270
Complementul indirect	272
Realizări ale complementului indirect	272
Topică și punctuație	274
Să exersăm!	276
Complementul prepozițional	278
Realizări ale complementului prepozițional	279
Topică și punctuație	280
Să exersăm!	284
4. Construcțiile impersonale	286
Verbele impersonale – clasificare	286
Să exersăm!	288
5. Construcțiile active/Construcțiile pasive cu verbul <i>a fi</i>	292
Să exersăm!	296
6. Construcțiile cu pronume reflexive	300
Tipuri de construcții cu pronume reflexive	301

Funcțiile sintactice ale cliticului pronominal din construcțiile reflexive	301
Să exersăm!	306
7. Circumstanțialul de loc	310
Realizări ale circumstanțialului de loc	311
Topică și punctuație	312
Să exersăm!	314
8. Circumstanțialul de timp	316
Realizări ale circumstanțialului de timp	316
Topică și punctuație	318
Să exersăm!	321
9. Circumstanțialul de mod	324
Realizări ale circumstanțialului de mod	325
Topică și punctuație	326
Să exersăm!	328
10. Circumstanțialul de cauză	330
Realizări ale circumstanțialului de cauză	331
Topică și punctuație	332
Să exersăm!	334
11. Circumstanțialul de scop	336
Realizări ale circumstanțialului de scop	337
Topică și punctuație	338
Să exersăm!	340
12. Circumstanțialul condițional – Construcțiile condiționale	342
Realizări ale circumstanțialului condițional	343
Topică și punctuație	344
Să exersăm!	346
13. Circumstanțialul concesiv – Construcțiile concesive	350
Realizări ale circumstanțialului concesiv	351
Topică și punctuație	352
Să exersăm!	354
14. Atributul	356
Realizări ale atributului	357
Topică și punctuație	365
Să exersăm!	368

15. APOZIȚIA	374
Caracteristici ale apozității	374
Realizări ale apozității	376
Valori gramaticale și funcții sintactice ale bazei	377
Relații sintactice în interiorul apozității	378
Acordul apozității	378
Topică și punctuație	378
Să exersăm!	380
VI. ELEMENTE DE STILISTICĂ	383
1. Limba standard	384
Limba scrisă/limba vorbită	385
2. Registre lingvistice	390
Registrul popular	392
Registre regionale	392
Argoul	394
Jargonul	395
Limbajul științific	395
3. Organizarea coerentă a textului	396
Să exersăm!	398
VII. Sugestii de rezolvare a exercițiilor propuse	401
Bibliografie	485

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

pentru elevi și profesori

Gramatica limbii române pentru elevi și profesori. Sinteze și exerciții este o lucrare realizată dintr-o perspectivă integratoare: pe de o parte, sunt tratate nu doar părțile de vorbire și părțile de propoziție (care au ponderea cea mai mare), ci și elemente de vocabular, de fonetică, ortografie și ortoepie și de stilistică, așa cum apar în actuala programă școlară de gimnaziu; pe de altă parte, chiar în tratarea problemelor de gramatică, s-a urmărit atât relația dintre gramatică și alte compartimente ale limbii, cât și relația dintre aceasta și literatură. Fiecare capitol este urmat de exerciții diversificate, pentru care se oferă rezolvări.

Lucrarea este realizată de profesori, cercetători lingviști și specialiști în domeniul evaluării pentru a răspunde în mod direct și real la nevoile școlii de azi. Aceasta se adresează:

- elevilor de gimnaziu, care vor găsi sinteze teoretice conforme cu programa școlară în vigoare și cu cerințele de la examenele naționale;
- elevilor de liceu pentru componenta de comunicare corectă în limba română;
- candidaților la diverse facultăți unde se susține probă la limba română;
- profesorilor care au nevoie de acest instrument de lucru nu numai pentru predarea gramaticii în gimnaziu, ci și pentru examenele pe care le susțin (titularizare, definitivat);
- tuturor cititorilor care își doresc să fie la curent cu evoluția limbii române și cu normele actuale.